

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 500 fr. per jaar

Postcheckrekening Nr 3185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

Plechtige openingszitting van de Conferentie der Jonge Balie te Mechelen
op zaterdag, 24 oktober 1959

HET NIEUWE NEDERLANDSE B.W. IN WORDING

Rede uitgesproken door Mr. C. R. C. WIJCKERHELD-BISDOM.

Oud-deken van de Orde der advocaten bij de Hoge Raad der Nederlanden.

De familie van Noorden bewoont een statig herenhuis. Meer dan honderd jaar geleden gebouwd, onder Franse architectuur, heeft het met goed gevolg weerstand geboden aan de tand des tijds. De stijl moge niet meer van deze eeuw zijn, de indeling moge onpraktisch wezen en ouderwets, duisterheid en vocht mogen er heersen, de behuizing is degelijk, en men kent er de weg door stoffige gangen en langs versleten trapjes. Het heeft de kwaliteiten van het oude vertrouwde.

Het is trouwens niet alles bij het oude gebleven. Modern comfort werd aangebracht. Enkele oude gedeelten zijn gesloopt, anderen veranderd, en uitbreidingen, naar latere smaak zijn toegevoegd. Zo kunnen de van Noorden's er lange jaren rustig en gerieflijk wonen.

Tot op zeker ogenblik de gedachte baan breekt : ons huis is uit de tijd. Wat thans op andere plaatsen gebouwd wordt is helder en licht. De zon kan er doordringen. Het is er schoon en fris. Liftten, centrale verwarming, moderne versieringen veraangenamen er het leven. Men maakt gebruik van de hedendaagse technische middelen en kan in kleiner bestek meer bevatten. Het uitzicht is ruim. Men kan zijn gasten gemakkelijk ontvangen. In nieuwe stijl staan elders huizen uit een stuk.

En de familie van Noorden heeft besloten : wij gaan het oude huis verlaten en een nieuw bouwen. Dat is een groot, en dat is geen gemakkelijk besluit geweest. Men was gehecht aan oude traditie. Menigeen heeft een traan weggepinkt bij de herinnering aan een dierbaar verleden. Niettemin men was eensgezind. Alengs groeide de belangstelling en het enthousiasme voor de plannen tot de nieuwe bouw. Zelfs in het buitenland wilde men wel eens iets meer weten van het bouwwerk, dat te verrijzen stond.

Over het besluit zelf een nieuw B.W. te ontwerpen wil ik U niets vertellen. Voor- en nadelen van een algehele herziening der codificatie zijn herhaalde-

lijk uiteengezet. Ook in België, en ook met betrekking, juist, tot het Nederlandse B.W. (1). Laat mij dus volstaan met de constatering, dat er vrijwel eenstemmigheid bestond — en naar ik meen nog bestaat — over de wenselijkheid van een herziening op grote schaal.

Wel deel ik U eerst iets mede over het tegenwoordige Nederlandse Wetboek. Een telg uit de grote familie van de Franse Code Civil. Een half zuster, zou ik willen zeggen. Driekwart Code, eenkwart oud Nederlands recht, ziedaar, in ruwe trekken, de samenstelling van ons B.W. Tot het oorspronkelijk Nederlandse gedeelte, niet overgenomen uit de Code, behoren onder andere het huwelijksgoederenrecht, gedeelten van het zakenrecht, waaronder de bepaling omtrent het bezit en de levering, alsmede gedeelten van het erfrecht.

Nieuw, ten opzichte van de Code, is ook de indeling. In het eerste boek, « van personen », is ook het huwelijksgoederenrecht ondergebracht. Het tweede boek, « van zaken », omvat mede erfrecht, pand en hypotheek, en bevoorrechte schulden. Bewijs en verjaring hebben een afzonderlijke plaats gevonden in een vierde boek.

De wijzigingen tijdens de loop der jaren waren talrijk. In 1938, toen het 100-jarig bestaan van het B.W. werd herdacht, telde men reeds 54 wijzigingswetten. In een recente uitgave van het B.W. zijn er sedert dat jaar nog 23 andere vermeld. Grote gedeelten van het Wetboek zijn veranderd of nieuw toegevoegd, bijv. het kinderrecht, het arbeidsrecht en, laatstelijk, de handelingsbekwaamheid van de gehuwde vrouw. Andere onderwerpen zijn uit het B.W. gelicht, om in afzonderlijke wetten behandeling te vinden. Zo het pachtrecht. Tenslotte is allerwege nieuw burgerlijk recht ontstaan, dat evenwel niet in het B.W. is ingelijfd, doch van den beginne af elders een plaats heeft gevonden. Van de gedachte, dat één Wetboek het burger-

lijke recht als een geheel, en op overzichtelijke wijze, moet bevatten, is zodoende weinig overgebleven.

Een louter praktische opmerking nog. De nummering van de artikelen van het Nederlandse B.W. is — U zult het begrijpen — geheel verschillend van die van de Code. Uw art. 1382 is bij ons 1401, 2279 wordt in Nederland 2014. Ik zal hierna enige artikelen aanhalen, en dan de nummering van de Code vermelden, voorzover de inhoud der artikelen overeenkomt. Ik doe dit voor Uw gemak — de Nederlandse nummers zijn anders.

Nu is het niet genoeg te besluiten tot een veelomvattend werk als het maken van een nieuw B.W. Men moet, en wel terstond, ook een beslissing nemen omtrent de methode, die daarbij zal worden gevolgd.

Twee mogelijkheden staan daarbij tegenover elkaar. Zal men de voorbereiding opdragen aan één man? Of zal men een groep deskundigen met deze taak belasten?

Voor beide systemen zijn in abstracto argumenten aan te voeren. De keuze wordt evenwel op beslissende wijze beïnvloed door de personen over wie men de beschikking heeft. Een eenhoofdige leiding is slechts denkbaar — en is dan ook verkieslijk — als men beschikt over een persoonlijkheid die met hoofd — en schouders — boven anderen uitsteekt. « Il n'appartient de proposer des changements qu'à ceux qui sont assez heureusement nés pour pénétrer, d'un coup de génie, et par une sorte d'illumination soudaine, toute la constitution d'un état » aldus reeds Portalis.

De Nederlandse regering was zo gelukkig over zulk een persoonlijkheid te beschikken. De opdracht werd van zodanig belang geacht, dat zij door de Koningin zelve, bij K.B. van 25 april 1947 is verleend:

« Hebben goedgevonden en verstaan: aan Prof. E.M. Meijers, hoogleraar aan de Rijksuniversiteit te Leiden, opdracht te verlenen om een nieuw burgerlijk Wetboek te ontwerpen. »

En in de toelichting van de Minister op dit besluit heet het:

« In overeenstemming met deze lessen van de historie heeft de Regering de raad van Prof. Scholten ter harte genomen, dat op den duur een burgerlijk wetboek, dat het private rechtsverkeer beheerst, slechts kan worden verkregen, indien het als geheel in één worp door één man of een kleine commissie wordt samengesteld. Een opdracht aan één persoon zal aan de voortvarendheid waarmede het werk tot stand komt, ten goede komen. Dat Prof. Meijers de opdracht heeft willen aanvaarden, heeft mij bijzonder verheugd, omdat ons land in hem een rechtsgeleerde bezit van buiten-gemeen formaat, die in het binnenland een onbestreden autoriteit geniet en ook in het buitenland zich grote naam heeft verworven. »

De verleiding is groot op deze plaats meer te zeggen over de uitzonderlijke jurist, die Meijers is geweest. Ik moet daaraan weerstand bieden. Hij is ook in dit land bekend, en, na zijn overlijden, onder de auspiciën van het Vlaams Pleitgenootschap bij de Balie van Brussel, uitvoerig herdacht (2). Ik zou aan hetgeen bij die gelegenheid is gezegd, onder anderen door zo bevoegde beoordelaars als Prof. Van Dievoet en Prof. Fredericq weinig nieuws kunnen toevoegen.

Genoeg dus te constateren, dat het nieuwe B.W. zal zijn het B.W. Meijers, en dat zijn naam daarmede in de rij van de grote wetgevers in de geschiedenis der mensheid zal zijn opgenomen. Ik zou alleen nog willen aanhalen de woorden van Prof. Drion, die als regeringscommissaris (niet geheel te vergelijken met de Belgische « Koninklijke commissaris ») het ont-

werp van zijn leermeester in de Tweede Kamer der Staten Generaal verdedigend, en het gemis onder woorden brengend dat Meijers' overlijden had veroorzaakt, zeide:

« Ik zie slechts één troost. In sommige opzichten kan een dwerg even hoog en even ver, soms zelfs hoger en verder zien dan een reus, op voorwaarde, dat hij het voorrecht geniet op de schouders van die reus te mogen staan. Alleen dat besef kan de dwerg, voor zover hij zich dit voortdurend realiseert, de kracht geven om te trachten het werk voort te zetten. »

Een daarbij dient men te bedenken, dat in de parlementaire gedachtenwisseling noch overdreven bescheidenheid noch overdreven lof gebruikelijk zijn.

Dus: opdracht aan één man. Doch niet in de meest vergaande consequenties.

Al daarom niet, omdat Meijers, in 1954, aan ons land is ontvallen, en zijn werk dus lang niet heeft kunnen beëindigen. Zijn taak is overgedragen aan een driemanschap, gekozen uit de meest deskundige juristen, die, steunend op Meijers werk, dit ten einde zullen voeren. In elk geval dus toch: een kleine commissie, omtrent wier werkzaamheden, zolang deze niet tot wetsontwerpen hebben geleid, niets naar buiten doordringt. En welker leden, met het oog op deze taak voor zoveel mogelijk van andere beslommingen zijn ontlast.

Bovendien, Meijers zelf was de laatste om te menen dat één man zonder steun van buiten de taak van het ontwerpen van een geheel B.W. zou kunnen volbrengen. Uiteindelijke eenhoofdige verantwoordelijkheid en beslissing sluit uiteraard overleg geenszins uit. Terwijl bovendien de parlementaire behandeling van dit, zoals van ieder ander wetsontwerp, gelegenheid biedt tot gedachtenwisseling, wijziging of afkeuring.

Dit brengt mij op een tweede punt van belang voor de gevolde methode.

Meijers heeft van den beginne af een duidelijk onderscheid gemaakt tussen de bepalingen van het burgerlijk recht, die een sociaal-politiek karakter dragen, en degene die louter of grotendeels tot het juridisch-technische terrein behoren. Voor wat de eerste betreft oordeelde hij, dat de inhoud in eerste aanleg moest worden vastgesteld door de wetgever, rekening houdende met de verschillende politieke en levensbeschouwelijke opvattingen. Aan de ontwerper van het nieuwe B.W. zou slechts de taak toevallen aan deze beslissingen de juiste vorm te geven. Daarentegen zouden de technisch-juridische vragen in eerste aanleg ook naar hun inhoud door de ontwerper beantwoord moeten worden.

Is het maken van deze onderscheiding juist? De tijd zal het moeten leren. De ervaring is, dat veel wetgevende voorarbeid van voortreffelijk gehalte uiteindelijk niet tot definitieve wetten leidt, omdat een ontwerp strandt op een, vaak naar verhouding ongeschikt punt, dat in de politieke sfeer is geraakt. Dit wordt door het gevolgde systeem voorkomen. Anderzijds is de mogelijkheid niet gering, dat op bepaalde controversiële punten de politieke wilsvorming achterwege blijft. Dan is de enige oplossing de bestaande regelingen zo goed en zo kwaad als het gaat in het nieuwe wetboek te incorporeren, met alle daaraan verbonden bezwaren. Het komt mij echter voor, dat het aantal bepalingen dat onder deze categorie valt — in de eerste plaats het in Nederland uiterst tere vraagstuk van de echtscheiding — niet overmatig groot is.

De gang van zaken bij het tot stand komen van het ontwerp is nu in grote trekken deze:

Meijers — en het driemanschap heeft zijn voorbeeld gevolgd — zocht eerst contact met deskundigen zowel wat de theorie als wat de praktijk betreft, zodra hij gevoelde aan dit contact behoefte te hebben. Van hun opmerkingen maakte hij bij het opstellen van zijn ontwerp gebruik.

Daarnaast, en dit dunkt mij in de voorbereiding van het nieuwe B.W. het meest typische punt, zijn reeds in 1952 en voor nog enig ontwerp het licht had gezien, 49 vraagpunten voorgelegd aan de Tweede Kamer van de Staten Generaal. Deze vraagpunten waren geformuleerd door de Minister in overleg met Prof. Meijers, en, voorlopige, antwoorden waren daaraan toegevoegd. Na de gebruikelijke schriftelijke voorbereiding en mondelinge beraadslaging in de Kamer zijn deze antwoorden aanvaard of gewijzigd.

Om een denkbeeld te geven van de aard van deze vraagpunten, noem ik er hier enige, met vereenvoudiging van de tekst: Moeten er bijzondere voorschriften omtrent de handelszaak bestaan? Dient de schuldenaar in gebreke te zijn door het enkele verstrijken van de gestelde termijn, ook zonder ingebreke-stelling? Moet de rechter bevoegd zijn een verplichting tot schadevergoeding te matigen? Moet een vordering wegens ongerechtvaardigde verrijking worden toegekend? Moet het risico overgaan bij de koopovereenkomst of bij de levering? Dient aan de overlevende echtgenoot

Wel zijn voor het vermogensrecht — dus: erfrecht, een legitime portie te worden toegekend?

Een dergelijke voorbereiding van het definitieve ontwerp door de behandeling van vraagpunten is ook toegepast bij de totstandkoming van het huidige Nederlandse B.W., meer dan honderd jaar geleden. In het huidige Nederlandse Staatsrecht is zij een novum. De gedachte is gelukkig gebleken. De Kamer blijft, zo is uitdrukkelijk bedongen, in haar uiteindelijke beoordeling van het ontwerp geheel vrij. Niettemin bestaat een grote mate van waarschijnlijkheid dat zij bij haar aanvankelijke beantwoording der vraagstukken zal blijven. De ontwerper weet dus, in welke zin hij zijn bepalingen zal moeten opstellen. Grote verschillen in opvatting tussen ontwerp en Kamermeerderheid — met het gevaar van niet voldoende door- en overdachte amendementen — worden vermeden. Daarbij komt, dat ook de gedachtenwisseling op zichzelf met de volksvertegenwoordiging omtrent belangrijke onderdelen van het nog te ontwerpen Wetboek tot vruchtbare denkbeelden kan voeren.

De periode van de vraagpunten ligt nu alweer geruime tijd achter ons. Sedertdien zijn, tegelijkertijd, de ontwerpen verschenen van de eerste vier boeken van de hand van Meijers. Het driemanschap heeft later het ontwerp voor een vijfde boek het licht doen zien. De resterende vier boeken moeten nog volgen.

In totaal 9 boeken, hoor ik sommigen Uwer reeds vragen, gewend aan een Code, die met zijn slechts drie boeken al groot genoeg leek. Daarover kom ik straks te spreken. Onthoudt voor het ogenblik slechts dat het aantal boeken inderdaad 9 zal bedragen.

Aanvankelijk heeft Meijers zich voorgesteld het gehele ontwerp als een geheel te laten verschijnen. Hij meende, dat een opeenvolgende publicatie aan de belangstelling voor het geheel afbreuk zou doen. Het eerst openbaar gemaakte gedeelte zou na enige jaren alweer verouderd schijnen.

Gelukkig is het anders gegaan. Ook al kan de kok het zo inrichten, dat de gehele maaltijd ineens op tafel komt, de disgenoten kunnen niet alles tegelijk verorberen en met smaak verteren. Meer dan in de

eerste jaren heeft de overtuiging veld gewonnen dat de ontwerpen gedurende geruime tijd ter tafel moeten liggen alvorens de parlementaire behandeling aan de orde komt. Belanghebbenden en belangstellenden moeten ampel gelegenheid tot bestudering en kritiek hebben. Bij aller wens naar voortvarendheid zou overhaasting schaden.

Daarenboven, ook van de Kamerleden is de tijd beperkt, en andere onderwerpen vergen veel van die tijd. Lauwe medewerking van de Kamer zou de ontwerpen op de lange baan kunnen schuiven en de totstandkoming in de weegschaal stellen. Hulde daarom aan de Kamer — de zo vaak gesmade politici — die met grote ijver en grote bekwaamheid de ontwerpen tot dusverre hebben behandeld. De schriftelijke voorbereiding, door de daarmede belaste commissie heeft tot een zeer waardevolle uitwisseling van gedachten geleid. In het mondeling debat toonde de Kamer een prijszenswaardige beperking. Met name een aanmerkelijk gebruik van het recht van amendement zou aan de ontwerpen, als geheel bezien, vermoedelijk niet ten goede zijn gekomen.

Zo heeft het ontwerp van het eerste boek de Kamers gepasseerd. Dat van het tweede boek is bij de Eerste Kamer in behandeling. Over de volgende boeken moet nog in de Tweede Kamer worden beraadslaagd. En toch, het is ondanks alle ijver en voortvarendheid een lange weg die moet worden afgelegd.

Minister Donker, die liefst met de zweep, in figuurlijke zin, de juridische atleten in deze Marathonloop zou hebben voortgejaagd, meende, bij het leven van Meijers, dat de ontwerpen binnen vier jaar wet konden worden. Sedertdien is het tempo aanmerkelijk vertraagd. Dit zal stellig aan de conditie van hen die de eindstreep zullen passeren ten goede komen.

Zal uitstel geen afstel medebrengen? Het is niet te hopen, en naar mijn gevoel ook niet te verwachten. De Nederlandse juristenwereld staat tot nu toe nog eenstemmig achter het denkbeeld van het nieuwe B.W. en in de politieke arena heeft nauwelijks een stem zich daartegen verheven.

Ik wil op deze plaats nog een ander facet van ons nieuwe B.W. in wording belichten. Als iedere grote gebeurtenis werpt het zijn schaduwen vooruit. De memories van toelichting tot de gepubliceerde ontwerpen bevatten een schat van gegevens omtrent het geldend recht, omtrent het recht in andere landen en omtrent wenselijke oplossingen van bestaande twistvragen of leemten. Geen wonder, dat deze gegevens niet braak blijven liggen. Wie Uwer zal een burgerrechtelijke vraag voor de rechter bepleiten zonder de Page te hebben geraadpleegd? Zo wordt het ten onzent ondenkbaar, dat men in dat geval niet met de gepubliceerde ontwerpen te rade gaat. En de rechter is allicht geneigd in geval van twijfel die opvatting te kiezen, die in het recht van de toekomst vermoedelijk uitdrukkelijk zal worden neergelegd. Het nieuwe B.W. doordringt het Nederlandse rechtsleven reeds voor zijn officiële invoering. Daaruit, mede, mag men de hoop putten dat deze invoering een feit zal worden.

Wellicht heeft U tijdens mijn voorgaande beschouwing toch een zekere nieuwsgierigheid bekropen om te vernemen wat dit nieuwe 9-boekige B.W. wel zal inhouden. Of misschien ook een vrees dat ik U in langademige uiteenzettingen alle details daarvan zal opsommen. Laat mij trachten de nieuwsgierigheid te bevredigen zonder de vrees te bewaarden.

Negen boeken dus. Ik laat de titels hier volgen:

I. Personen- en familierecht.

II. Rechtspersonen.

- III. Vermogensrecht in het algemeen.
- IV. Erfrecht.
- V. Zakelijke rechten.
- VI. Verbintenissen in het algemeen.
- VII. Bijzondere overeenkomsten.
- VIII. Zee-, binnenvaart- en luchtvaartrecht.
- IX. Rechten op voortbrengselen van de geest.

Waarom niet drie boeken, zoals in de Code, of vier, zoals in het huidige Nederlandse B.W.? Wel, eenvoudig omdat de indeling van de Code verouderd en onlogisch is.

Verouderd. Zij gaat rechtstreeks terug naar het Romeinse recht. Alsof er sedertdien in de maatschappij en in de opvattingen omtrent het burgerlijk recht niets veranderd ware. De moderne codificaties, zoals de Duitse en de Zwitserse zijn ten deze reeds lang van de indeling van de Code afgeweken.

Maar ook onlogisch. Waarom het derde boek onder de bedrieglijke titel « Des différentes manières dont on acquiert la propriété » gemaakt tot een vergaarbak waarin zulke verschillende onderwerpen een plaats moeten vinden als zekerheidsrechten en voorrechten, huwelijksgoederenrecht, bewijsrecht en erfrecht. Terwijl dan nog de eigendomsverkrijging zelf ten dele elders, namelijk in boek II is geregeld.

Het nieuwe B.W. volgt dus niet de Code, evenmin het bestaande B.W. Maar het volgt ook niet een van de nieuwe codificaties waarvan ik zo juist twee van de belangrijkste noemde.

Het is naar zijn indeling oorspronkelijk, al is, uiteraard, getracht ten volle proffijt te trekken van de wetenschap en ervaring, die andere landen ten dienste konden stellen.

Ofschoon dus het aantal boeken reeds groot is zal de opmerkelijke hoorder enkele onderwerpen gemist hebben, die hij wellicht in de gegeven opsomming had verwacht.

In de eerste plaats een « algemeen gedeelte ». In het Duitse B.G.B. komt dit voor, doch in het latere Zwitserse Wetboek heeft men welbewust dit voorbeeld niet gevolgd. In Frankrijk stelt de commissie die zich met de voorbereiding van de nieuwe Code civil bezighoudt niet een « Algemeen gedeelte » maar toch wel een afzonderlijk boek, gewijd aan « de rechtshandeling » voor.

Meijers heeft van zulk een algemeen gedeelte niet willen weten. Dus: geen algemeen deel, in de zin van het B.G.D.

zakenrecht en verbintenissenrecht — algemeen geldende begrippen aan te wijzen, aan de verschillende onderdelen van de stof gemeen. Deze vindt men tezamen in het derde boek. Bijv.: rechtshandelingen, volmacht, verkrijging en verlies van goederen. Ook bezit, pand en hypotheek en voorrechten vinden daar hun plaats.

Verder mist men in het nieuwe B.W. het bewijsrecht. Dit is in zijn geheel naar het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering verwezen. Geen enkele moderne codificatie rekent dit onderdeel nog bij het burgerlijk recht.

Tenslotte het internationaal privaatrecht. Ook dit is niet in het nieuwe B.W. opgenomen. Wellicht hoopte de ontwerper dat dit een spoedige totstandkoming van de Eenvormige Wet op dit stuk van de Beneluxlanden — eveneens voor een belangrijk gedeelte een produkt van zijn wetgevende gaven — zou bevorderen. Helaas is deze hoop dan niet in vervulling gegaan.

Thans de onderwerpen, die men wel in het nieuwe B.W. behandeld zal vinden. Als voornaamste afwijking van het bestaande: de gehele inhoud van het tegenwoordige Wetboek van Koophandel.

Ik kan mij voorstellen, dat een Belgische practicus vertrouwd met het denkbeeld van een afzonderlijk handelsrecht, hierover het hoofd schudt. Hij bedenke dan evenwel het volgende: In Nederland heeft sedert 1838 geen aparte rechtspleging in zaken van koophandel bestaan: Rechtbanken van Koophandel zijn er onbekend. Ten aanzien van het faillissement bestaat sedert ruim een halve eeuw geen onderscheid tussen kooplieden en niet-kooplieden. In 1935 is het begrip daden van koophandel uit onze wet verdwenen. Het Wetboek van Koophandel is dus thans reeds niet anders dan de plaats waar een aantal bijzondere contracten (vennootschappen, order- en toonder papier, verzekering) en een gedeelte van het vervoersrecht wordt behandeld. Het zal in ons land dan ook geen revolutionaire vernieuwing zijn, indien deze overeenkomsten in de codificatie van het burgerlijk recht worden ingelijfd.

Meer opzienbarend is het negende boek: de rechten op voortbrengselen van de geest. Hier zullen het auteursrecht, het octrooirecht en de modellenbescherming hun plaats vinden.

De samenhang van deze onderwerpen met het klassieke burgerlijke recht ligt voor de hand. Met recht is er op gewezen, dat de behandeling van tal van onderwerpen op dit gebied — bijv. de overdracht van rechten als hiervoor genoemd — kan winnen, als men net verband met de algemene begrippen van het burgerlijke recht niet uit het oog verliest, en dat de plaatsing in het B.W. zelf daartoe kan bijdragen. Niettemin dunkt mij dit voorlopig het meest discussiebele punt in de opzet van het B.W. Het feit valt niet te loochenen, dat het recht met berekking tot de « geestelijke eigendom » vaak eigen wegen is gegaan, en ook, dat de rechtsbeoefening op dit terrein veelal toevallt aan specialisten, die zich daartoe beperken. In hoeverre dit alles zal blijken te wegen staat nog te bezien.

Vermeldenswaard is verder — al ziet men dit niet aan de enkele indeling in boeken — dat verscheidene verloren schapen weer in de schoot van het B.W. terug zullen keren. Zo zal de inhoud van de wetten op de coöperatieve verenigingen, op de stichtingen, op de pacht, en op de collectieve arbeidsovereenkomst weer in het B.W. worden opgenomen, nu dit hun een passende en moderne behuizing zal kunnen bieden.

Volledigheidshalve wil ik nog vermelden dat aan het Wetboek zal voorafgaan een « Inleidende titel » over de verhouding van de wet tot het uit andere bronnen voortvloeiende recht, zoals de gewoonte en de billijkheid. Ook een bepaling over misbruik van recht vindt hierin haar plaats. De negen artikelen van deze titel hebben tot vrij veel kritiek aanleiding gegeven, en de behandeling daarvan in de volksvertegenwoordiging is uitgesteld tot na die van de opgesomde boeken van het B.W. Het lijkt niet onwaarschijnlijk dat deze titel dan nog wel enige wijzigingen zal ondergaan.

Tot zover over de omvang van de stof, die in het nieuwe B.W. zal worden behandeld. Thans iets over de wijze van behandeling zelf.

Een man, die stellig progressiever is dan de ontwerper van het B.W. heeft gezegd:

« S'il y avait quelque chose à conserver dans notre société je ne verrais aucun déshonneur à être conservateur » (3).

Welnu, de maker van ons nieuwe Wetboek heeft vele dingen gevonden, die hem waard leken behouden te worden. Zijn streven was het bestaande recht slechts dan te wijzigen, wanneer de wijziging ook werkelijk een verbetering zou opleveren.

Veelal is de rechtspraak er in geslaagd twistpunten die de wettelijke bepalingen deden rijzen op te lossen op zulk een besliste wijze, dat het recht te dien aanzien als vaststaand kon worden beschouwd. In de ontwerpen zijn de desbetreffende bepalingen dan veelal verduidelijkt in de zin van deze rechtspraak, of wel ongewijzigd gelaten, zodat de bestaande jurisprudentie haar betekenis zal behouden.

Grote gedeelten van ons burgerlijk recht zijn niet al te lang geleden vernieuwd bij wege van partiële herziening. Van dergelijke onderwerpen laat het ontwerp — behoudens noodzakelijke aan- en inpassing — de regeling ongewijzigd. Zo zijn in de tot nu toe openbaar gemaakte ontwerpen zonder verandering van enig belang opgenomen de nieuwe wetten op de rechtstoestand van de gehuwde vrouw, op de adoptie, op de naamloze vennootschappen en op de stichtingen. Ook van andere nieuwere wettelijke regelingen, zoals het arbeids- en pachtrecht en het binnenvaartrecht kan worden aangenomen dat zij min of meer «met huid en haar» naar het nieuwe B.W. zullen overgaan.

Dit alles is licht verklaarbaar als men bedenkt dat het nieuwe B.W. niet is een revolutionair Wetboek. Er is geen alles be- en overheersende nieuwe gedachte, die zich baan breekt, en die overal in doorwerkt in scherpe tegenstelling tot vroegere opvattingen. Zeker, er is in meer dan honderd jaar veel veranderd, maar toch geleidelijk. Wetgeving en rechtspraak hebben in die tijd ook niet stilgestaan. Het burgerlijk recht krijgt een nieuw costuum, omdat het oude versleten en uit de mode was. Maar dat costuum is noch een opzichtig militair uniform, noch een grauwe overall noch een prikkelende bikini. Het blijft : een burgerpak.

Geen revolutie dus. Een herziening op technisch-juridisch gebied, aangepast aan de gewijzigde omstandigheden. Dat is alles. Maar dat is ook veel.

Ondanks deze eerbied voor het bestaande zal er veel veranderen. In vele opzichten zal het burgerlijk recht na de gedaanteverwisseling onherkenbaar zijn. En men zal zich vol verwondering afvragen, hoe men zolang, alsof het de gewoonste zaak van de wereld was, zich in het oude kleed heeft durven vertonen, ja zelfs zich daarin behaaglijk heeft gevoeld.

Wat zal worden opgeruimd zijn in de eerste plaats een aantal verouderde bepalingen. Ons tegenwoordig B.W. spreekt over «de — let wel : «de» niet «het» — gordijn» (art. 580 B.W.) een woord, waarvan slechts een enkele Nederlander het bestaan nog vermoedt. Het handelt over het recht van klaauwengang en stoppelweide, klanken uit een grijs verleden (art. 680 B.W. — 648 Code). Het bepaalt dat de vruchtgebruiker uit de bossen staken mag nemen voor de wijngaarden, ofschoon ook de moderne techniek de wijndruif nog niet heeft kunnen dwingen met ons mistige klimaat genoeg te nemen (art. 816 B.W. - 593 Code). Dergelijke bepalingen zullen in het antiquiteitenkabinet worden bijgezet.

Dan zijn er bepalingen, waarvan algemeen erkend wordt, dat de juiste betekenis niet valt vast te stellen en dat men deze maar beter als ongeschreven kan beschouwen. Ik noem er twee :

In de Titels over het erfrecht komt als art. 963a een bepaling voor, in 1923 ingevoerd, die aldus luidt : «In de gevallen, waarin voor het berekenen der legitieme portie rekening moet worden gehouden met erfgenamen, die wel zijn erfgenamen bij versterf, doch niet zijn legitimarissen, zullen, wanneer aan anderen dan bedoelde erfgenamen, hetzij bij akte onder de levenden hetzij bij uitersten wil, meer is geschonken dan het aandeel bedraagt, waarover men zou mogen be-

schikken, indien zoodanige erfgenamen niet aanwezig waren, bedoelde giften of schenkingen kunnen worden verminderd tot genoemd bedrag, zulks op de vordering en ten bate van de legitimarissen en van derzelver erfgenamen of regthebbenden.»

U begrijpt deze tekst wellicht niet onmiddellijk. Er is geen reden tot schaamte. Juridisch Nederland begrijpt haar na 35 jaar nog niet of nauwelijks. Een onzer erfrechtkenners schrijft :

«En zo weinig zorg is aan de redactie besteed, dat het artikel tot veel onzekerheid aanleiding geeft en schier onoplosbare cijferpuzzels met zich brengt. Een crux voor het notariaat, dat met deze materie moet werken. In de Jaargangen van het W.P.N.R. van 1923 en 1924 regende het artikelen, die oplossingen aan de hand deden voor de verwickelingen, die het gevolg van deze bepaling waren. Voor één bepaalde moeilijkheid telde men in korten tijd twaalf verschillende antwoorden.» (4)

Het volgende voorbeeld :

Art. 1336 B.W. (1221 Code) over de deelbaarheid, bepaalt :

«Het beginsel in het vorige artikel vastgesteld (namelijk dat de deelbaarheid van toepassing is alleen ten opzichte van de erfgenamen van de schuldenaar en schuldeiser) lijdt uitzondering ten opzichte van de erfgenamen van de schuldenaar :

1. enz...

3. Ten opzichte van een alternatieve schuld van zaken, ter keuze van de schuldenaar indien een dier zaken ondeelbaar is.»

Een gezaghebbende commentator, na te hebben vastgesteld, dat het woord «schuldenaar» vermoedelijk een misstelling is voor «schuldeiser», merkt onder anderen op «Deze bepaling is de duisterste van onze afdeling... Het raadsel van art. 1336 3. schijnt onoplosbaar. Er zijn dan ook schrijvers, die onze bepaling wegens haar duisterheid niet van toepassing verklaren.» (5)

Deze bepalingen zal men in het nieuwe B.W. niet terugvinden.

Weer andere bepalingen zijn op zichzelf wel duidelijk, maar leiden tot volstrekt ongewenste resultaten. Zo bijvoorbeeld artikel 1287 B.W. (1154 Code) dat de samengestelde interest verbiedt, zodat men tot een gekunstelde constructie moet grijpen om deze toch voor de praktijk te redden. Of art. 1509 B.W. (1599 Code), dat koop en verkoop van eens anders goed nietig verklaart, en slechts ten koste van veel juridisch vernuft zo geïnterpreteerd kan worden als de praktijk het wil, namelijk dat de nietigheid geen regel doch uitzondering is. Een ander, ofschoon in de praktijk minder opvallend voorbeeld : art. 2024 B.W. (2252 Code), verjaring loopt niet tegen minderjarigen. Waarom niet ? Het voorschrift dankt zijn ontstaan aan een constitutie van keizer Theodosius en aan de middeleeuwse regel, dat geen tweegevecht met een minderjarige mogelijk was, doch dat dit moest wachten tot zijn meerderjarigheid. Sedertdien is het vrijwel klakkeloos overgeschreven en toegepast, zonder dat er eigenlijk enige grond voor valt aan te voeren, mits de minderjarige een wettelijke vertegenwoordiger hebbe.

Dit alles zijn echter slechts wijzigingen van klein formaat. Er zullen ook verschilpunten van groter allure zijn.

Ons huidig wetboek bevat enerzijds te veel, anderzijds te weinig. En bovendien regelt het vele onderwerpen op een wijze die de toets der kritiek niet kan weerstaan.

Het bevat te veel. Negentien artikelen over tien-

den en grondrenten, die zelden of nooit worden toegepast worden in het ontwerp gemakkelijk tot 4 teruggebracht.

74 artikelen over het vruchtgebruik en het recht van gebruik en bewoning, in het nieuwe B.W. tot 27 verminderd. 61 Artikelen over hypotheek, tegen 22 in het nieuwe wetboek.

Het bevat anderzijds te weinig. Ook hier slechts een enkel voorbeeld. Terwijl het Wetboek van Koophandel 56 artikelen over de schadeverzekering bevat, en nog 104 over de zeeverzekering, moet de levensverzekering het stellen met 7 artikelen, die voor de praktijk van dit bedrijf nauwelijks van enig belang zijn, alle problemen open laten, en alleen verwarring stichten. De rekening-courant verhouding vindt in de wet geen regeling en moet bestaan bij de gratie van een min of meer in het luchtledige zwevende rechtspraak. Crediet-hypotheek en trust-hypotheek zonder welke men zich geen financiering in de moderne tijd kan denken vinden geen enkele wettelijke basis. Hetzelfde geldt voor de berekening van de schadevergoeding ingeval van onrechtmatige daad, de mogelijkheid van vergoeding van immateriële schade en van beperking van de vergoeding in daarvoor in aanmerking komende gevallen. De eigendomsoverdracht tot zekerheid, een constructie die in Nederland bij de credietverlening op roerende goederen een overheersende rol speelt, bestaat naast, wellicht zelfs tegen de wet. Van al deze figuren mag men verwachten dat zij in het nieuwe B.W. geregeld zullen worden, en ten dele is dit in de gepubliceerde ontwerpen ook al geschied.

Het tegenwoordige Wetboek zondigt bovendien — ik duidde het al aan — door regelingen die rondweg slecht zijn. Ik noem een voorbeeld, dat in het bijzonder aan Meijers een doorn in het oog was: de verhouding tussen wanprestatie, dwaling en verborgen gebreken.

Nog in 1925 merkte Prof. van Oven op ⁽⁶⁾:

« Indien iemand een bepaalde zaak heeft gekocht en deze in het gebruik niet aan de gestelde verwachtingen blijkt te voldoen, bv. een huis dat vochtig is, een auto die niet de verwachte snelheid bereiken kan, een regenjas die niet impermeabel blijkt bij een Hollandse regenbui, dan kan geen jurist in Nederland met zekerheid zeggen, welke weg de koper bewandelen moet, op welk rechtsvoorschrift hij zich moet beroepen, om aan de rechter de vraag voor te leggen of hij verplicht is de zaak te betalen, of ook, indien ze reeds betaald is, hij gerechtigd is de koopprijs terug te eisen. »

Of er sedertdien veel verbeterd is door de ontwikkeling der rechtspraak is geen uitgemaakte zaak ⁽⁷⁾.

Een herziening van onze wettelijke regeling op dit stuk is dus geen overbodige luxe. En zij zal ook destijds niet uitblijven. Reeds jaren geleden schreef Meijers dienaangaande:

« De leer der verborgen gebreken heeft zich in Rome ontwikkeld als een meer moderne door de aedilen opgestelde leer voor de markthandel, die naast de oudere, meer algemene regels der dwaling bij de totstandkoming der contracten stond. In het Justiniaanse recht waren beide nog niet tot één leer samengesmolten en daarbij is het tot heden in de landen, waar het Romeinse recht gerecipieerd is — maar niet in Engeland — gebleven. De moderne jurist beproeft allerlei vernuftige redeneringen te geven om nog een onderscheid te handhaven en is blind voor de praktijk, die reeds lang geen onderscheid maakt of bij een verkoop van een paard verklaard wordt dat het drie jaar oud is of dat het niet dampig is. » ⁽⁸⁾

Zo zijn er tal van onderwerpen, waarbij men zich wel eens afvraagt waarom zoveel generaties braaf

getracht hebben bepalingen te leren en toe te passen, zonder zich er duidelijk rekenschap van te geven dat deze bepalingen zelf alles te wensen overlieten. Ik denk bijvoorbeeld aan de artikelen over de hoofdelijke en over de deelbare en ondeelbare verbintenissen, en over de lastgeving. Men zal het niet betreuen deze in het nieuwe B.W. niet terug te vinden.

Weer anders ligt het bij onderwerpen als de levering, de verhouding tussen levering en titel, en de regel: Met betrekking tot roerende goederen geldt het bezit als volkomen titel. Welk een tijd en welk een geestelijke arbeid is aan een dergelijk onderwerp besteed. Bladzijden, neen boeken vol zijn er over geschreven, ieder jaar worden er tal van vonnissen en arresten over gewezen. Toch schijnt de steen der wijzen niet te vinden. Theorie B volgt op systeem A, jurisprudentie zus op rechtspraak zo.

Nauwelijks schijnt een vraagpunt opgelost, of andere duiken op. Wat gisteren nog een vaste leer scheen, is vandaag in naam der rechtsverfijning al weer ondergraven. Zo het nieuwe B.W. hier niet alle problemen in eens zal kunnen oplossen, het zal toch de ontwikkelbare vooruitgang die wetenschap en rechtspraak ons tot heden hebben gebracht kunnen vastleggen, en zo het onderwerp verhelderen.

In een overeenkomstige toestand van onzekerheid bevindt zich ons huidige recht betreffende de overmacht. Zeker, het B.W. wijdt verschillende artikelen aan dit begrip, maar laat toch talrijke vragen, waaronder de meest brandende, onbeantwoord. Zo bijvoorbeeld wat de invloed is van overmacht op de verplichtingen van de wederpartij, die zelf niet in haar prestatie wordt belemmerd. En wat rehtens is in een post-overmachts toestand zoals die bijv. na een oorlog kan ontstaan, waarin de prestatie weliswaar weer mogelijk wordt doch de contractuele tegenprestatie — bijv. de voor de goederen bedongen kostprijs — onder de gewijzigde omstandigheden geheel inadequaat is geworden. Daaraan knoopt zich dan de vraag vast, of de rechter op grond van de goede trouw, en onder gewijzigde omstandigheden, wijziging mag aanvaarden van de contractuele verplichtingen, een vraag die door de H. R. ontkennend wordt beantwoord, doch waarin de lagere rechter en in het bijzonder ook arbiters vaak anders oordelen.

Na deze opsomming van feiten en onvolledigheden die in het nieuwe Wetboek vermoedelijk zullen ontbreken, een enkele opmerking omtrent bepalingen die daarin wel zullen voorkomen, voor zover dit uit de ontwerpen van de reeds gepubliceerde boeken bekend is. De uitgebreidheid van de stof maakt het niet mogelijk hier meer dan een enkele steekproef te nemen:

Het ontwerp bevat geen afzonderlijke bepalingen omtrent onroerende goederen. Er is daarentegen een afdeling die in het algemeen handelt over « openbare registers » en de overdracht van die goederen welke door inschrijving in zodanige registers geschiedt. Zo worden de overdracht van onroerende zaken, van schepen, van modellen en octrooien op een noemer gebracht.

Onder het hoofdstuk rechtshandeling vinden de bekende problemen, met name waar en wanneer de rechtshandeling voltooid wordt — met het afgeven van de verklaring, met het bereiken van de wederpartij, met het vernemen door de wederpartij — en wat de betekenis moet zijn van verminkte verklaringen, een regeling. Aan de gebruikelijke wilsgebreken: dwang, dwaling en bedrog wordt een vierde toegevoegd, namelijk misbruik van omstandigheden, of met

de Engelse term die daarvoor veelal wordt gebruikt «undue influence».

De volmacht, de bevoegdheid om in naam van een ander te handelen, is losgemaakt van de overeenkomst van lastgeving, waarmede de Code haar, tot schade van een juiste systematiek als onlosmakelijk had verbonden. Volmacht is immers mogelijk zonder lastgeving — wanneer de gevolmachtigde niet verplicht is van de volmacht gebruik te maken — evenals lastgeving zonder volmacht — wanneer de lasthebber op eigen naam handelt.

Ten aanzien van de overdracht van goederen kiest het ontwerp het causale stelsel: behalve bevoegdheid van de vervreemder en levering is noodzakelijk een geldige titel. Dit treft te meer, nu Meijers voor het geldende recht steeds verdedigd, dat daarin het abstracte stelsel, waarin de geldigheid van de titel niet ter zake doet, was neergelegd. De causale opvatting sluit evenwel aan bij wat in de rechtspraak als allengs recht was erkend.

De praktijk heeft de noodzaak aangetoond van een figuur, waarbij men bij zijn leven het bewind over eigen goederen aan een derde kan opdragen. Het onderwerp geeft voor het bewind een uitgewerkte regeling. Daarbij wijkt het bewust af van de Engelse trustfiguur, waarbij de trustee, de bewindvoerder eigenaar, zij het ook slechts «legal owner» van de goederen wordt. Andere thans gebezigde constructies om tot soortgelijke praktische resultaten te geraken, zoals de eigendomsoverdracht tot zekerheid en de onherroepelijke volmacht, doet het ontwerp in de ban.

De gemeenschap wordt in het huidige wetboek slechts fragmentarisch en weinig systematisch geregeld. De gemeenschap tussen vennoten en mede-erfgenamen wordt behandeld, maar die tussen mede-eigenaren is de wetgever praktisch onbekend. Het ontwerp behandelt de gemeenschap en volledig en systematisch, en besteedt speciaal aandacht aan gemeenschap van een «algemeenheid van zaken», zoals de nalatenschap, de huwelijksgemeenschap en de onderneming of «handelszaak». Bijzondere aandacht verdient het daarbij ingevoerde instituut van de boedelrechter, die gereed zal zijn in tal van moeilijkheden die zich in gemeenschap van allerlei aard en soort voordoen op korte termijn en met een zeer eenvoudige procesgang beslissingen te nemen. Of op deze wijze niet een te veel aan rechterlijke inmenging wordt geschapen in situaties die tot de vertrouwde kring van de familie of de onderneming behoren, is een vraag, die voor verschillende beantwoording vatbaar schijnt.

Bij het vruchtgebruik vinden wij, behalve een algemele verjoning en vereenvoudiging der bepalingen als een der belangrijkste vernieuwingen de regeling van het zogenaamde oneigenlijke vruchtgebruik op verbruikbare zaken. Volgens het huidige Wetboek (art. 804, Code 587) worden dergelijke zaken eigendom van de vruchtgebruiker, onder verplichting aan het einde van het vruchtgebruik gelijksoortige terug te geven. Van den beginne af heeft Meijers zich gekeerd tegen deze opzet daterend uit het Romeinse recht, en sedert welhaast 15 eeuwen gedachteloos — en dus onverantwoord — overgeschreven van vroegere wetgevers. Volgens de nieuwe regeling blijft ook van verbruikbare zaken de eigendom bij de hoofdgerechtigde. Hetgeen er voor in de plaats komt door belegging, vervreemding of inning volgt deze regel. De vruchtgebruiker is verplicht de zaken afgescheiden van zijn eigen vermogen te houden. Daarmede zal een bruikbare vorm zijn geschapen voor de veel voorkomende vruchtgebruiken van nalatenschappen en dergelijke, waarbij wijziging in de bestanddelen een praktische noodzakelijkheid is.

Het ontwerp wijdt aan het erfrecht rond 150 artikelen, de helft van het aantal, dat de wet er thans voor nodig heeft.

Aan de overlevende echtgenoot wordt, in tegenstelling tot hetgeen tot dusverre gold, een legitieme portie toegekend, op dezelfde voet als aan een kind. Aan de bepalingen met betrekking tot de erfrechtelijke positie van de tweede echtgenoot — de 20 eeuwen oude *lex hac edictali* — wordt met een slag een einde gemaakt.

Voorts is bepaald dat echtgenoten niet de gemeenschap kunnen uitsluiten met betrekking tot de inboedel van de gemeenschappelijke woning. Wordt deze gemeenschap door overlijden beëindigd, dan heeft de langstlevende het recht, zonder enige verrekening, daaruit voor een waarde van f. 15.000,— dus ongeveer 200.000 B.frs. vooruit te nemen, het zgn. voordeel. Dit recht gaat zelfs voor de aanspraken van legitimarissen. Aangezien vele nalatenschappen bestaan uit niet anders dan meubelen, tot een geringer waarde dan het genoemde bedrag, is het te voorzien dat veelal alleen de langstlevende echtgenoot enig recht zal verkrijgen.

Talrijke verdere verbeteringen en vereenvoudigingen bijvoorbeeld aangaande de aanwijzing van de erfgenamen bij versterf, laat ik onbesproken. Wel is vermeldenswaard, dat dit gehele boek doortrokken is van de gedachte, dat de aanspraken van de familie van de erflater worden teruggedrongen ten gunste van die van zijn gezin, en met name van zijn overblijvende echtgenoot. Deze tendens mag geacht worden in overeenstemming te zijn met de ontwikkeling der maatschappelijke opvattingen in de laatste eeuwen, waarbij de gedachte aan de familie als eenheid, waartoe het familievermogen in beginsel behoort, aan waarde heeft ingeboet.

Er wordt in Nederland zelden geprocedeerd over erfrechtelijke kwesties, naar men aanneemt omdat bijna alle testamenten door notarissen, en dus door deskundige handen, zijn opgesteld. Tot de weinige uitzonderingen behoort het geval, waarin een erflater als zijn erfgenaam of legataris heeft ingesteld zijn echtgenoot of verloofde, terwijl het huwelijk daarna door echtscheiding is ontbonden.

Dan rijst telkens de vraag, of de beschikking nog wel overeenstemt met de werkelijke bedoeling van de erflater ten tijde van zijn overlijden, en of de niet herroeping daarvan niet aan een onwillekeurig verzuim is te wijten. De rechtspraak, ofschoon niet zeer geneigd de gescheiden echtgenoot te hulp te komen is verdeeld. Ik noem dit geval als voorbeeld van een kleine controverse, die in het nieuwe B.W. zal zijn opgelost: de beschikking ten voordele van verloofde of echtgenoot vervalt door echtscheiding of scheiding van tafel en bed, tenzij uit deze beschikking zelf het tegendeel blijkt.

Het aan het zakenrecht gewijde 5e Boek kan aanmerkelijk korter zijn dan het tegenwoordige boek «Van Zaken». Immers, het erfrecht heeft een afzonderlijke behandeling gekregen, en verscheidene onderwerpen (bezit, verkrijging, pand, hypotheek, privileges) hebben een onderkomen gevonden in het derde boek, «Vermogensrecht in het algemeen». Toch blijft ook hier veel belangrijks te noteren.

Ik denk aan de regeling van de hinder, toegebracht door de eigenaar bij de uitoefening van zijn recht, bijv. door het verspreiden van rumoer, trillingen, stank, rook of gassen, het onthouden van lucht of licht of het ontnemen van steun. Hier is de regering van het ontwerp afgeweken. Het veroorzaken van hinder zodanig als in het maatschappelijk verkeer volgens regelen

van ongeschreven recht niet betaamt staat de eigenaar niet vrij. Dit is anders, voor zover de benadeelde in het algemeen belang deze hinder moet dulden, doch dan is de eigenaar tot schadevergoeding verplicht. Langs deze weg — de handeling, ofschoon rechtmatig, verplicht tot schadevergoeding — schijnt een aanvaardbare oplossing, bereikbaar voor die problemen, die speciaal de moderne industrie en techniek aan de jurist op dit stuk stellen.

Een afgerond geheel van bepalingen betreft het recht van de vinder. Onder het huidige recht bestond te dien aanzien een ernstige leemte. Wanneer een vinder eigenaar wordt van een door hem gevonden zaak, en welke rechten de vinder heeft tegenover een eigenaar die zijn zaak opeist, is onterecht gelaten. Thans zal daarin verandering worden gebracht: De vinder is gehouden bij de politie aangifte van zijn vondst te doen. Heeft hij aan deze verplichting voldaan, en meldt de rechthebbende zich niet binnen drie jaren aan, dan wordt de vinder eigenaar. Komt de eigenaar binnen deze drie jaar opdagen, dan heeft de vinder naar omstandigheden recht op een redelijke beloning.

Ziedaar enige grepen uit de inhoud van het Nederlandse B.W. in wording. Ik kan, uiteraard, slechts enkele onderwerpen uit velen noemen, en dan nog alleen uiterst oppervlakkig. Niettemin zal wellicht de betekenis van een vernieuwing van het burgerlijk recht meer zijn gaan leven. Misschien bekruipt aan de stoutmoedigsten zelfs de vraag, of de gedachte van een nieuwe codificatie niet ook voor België iets aantrekkelijks zou kunnen hebben.

Dit brengt mij tot een van de meest tere punten, die bij de wenselijkheid van de invoering van een nieuw B.W. een rol spelen: de verhouding tot onze Benelux-partners.

Eenvormigheid van recht staat op het programma van tal van internationale juristen organisaties. In het kader van de Beneluxsamenwerking is deze eenmaking ook praktisch ter hand genomen. Betekent het nieuwe Nederlandse B.W. niet, dat de wegen van België en Nederland verder dan ooit uiteen zullen gaan?

Onmogelijk te ontkennen, dat er veel waars steekt in dit argument. Het oude Nederlandse Wetboek is, ik zeide het reeds, in veel opzichten een copie van de Code civil. Op menig terrein zijn de geldende Belgische en Nederlandse bepalingen dus nog gelijk-luidend. Daaraan zal straks een einde komen.

Al te tragisch moet men dit evenwel niet opvatten. De gelijkheid van recht is thans vaak meer schijn dan wezen. Te veel bepalingen zijn, over en weer, in de loop der jaren, gewijzigd, afgeschaft of aangevuld. Te veel anderen hebben, onder invloed van rechtspraak en wetenschap, in het ene land een andere betekenis gekregen dan in het andere: De Belgische rechter erkent het «bezoekrecht» van de ouders na echtscheiding, dat de Nederlandse rechter hun stelselmatig ontzegt. In Nederland bestaat, en bloeit, de fiduciaire eigendomsoverdracht van roerende goederen, die in België taboe is. Daarentegen erkent men hier de exceptio non adimpleti contractus, waarvan de Nederlandse rechtspraak niet wil weten. En dit alles op grond van — of: ondanks — geheel overeenkomstige wetsteksten.

Kort en goed, ondanks de uiterlijke overeenstemming is de Nederlandse jurist in het Belgische burgerlijk recht niet meer thuis. Noch omgekeerd.

Intussen is het beslissende argument dit. Het opstellen van een gemeenschappelijk burgerlijk recht voor onze beide landen is een taak, die vooralsnog onze krachten te boven gaat. Daarmede doel ik niet op de

juridische en wetgevende bekwaamheid, die uiteraard aanwezig is. Maar op de bereidheid, van de ene kant zo goed als van de andere, afstand te doen van eigen opvatting, traditie, en vooral ook sleur. Waar de jurist niet gedreven wordt door sterke politieke invloeden van buiten — en bij een in hoofdzaak technisch onderwerp als het B.W. is dit zeker niet het geval — is hij conservatief, welhaast tot het uiterste. Als men ziet hoe uiterst langzaam de eenmaking vordert ook op die terreinen, die daarvoor in de allereerste plaats in aanmerking komen moet men wel sceptisch zijn over de kansen een groot project binnen afzienbare tijd tot stand te brengen.

«Laten wij derhalve onze verwachtingen niet al te hoog spannen; een effectieve en blijvende samenwerking op het gebied van het burgerlijk recht onderstelt een grote bereidvaardigheid en een vaste wil tot onderling begrijpen en wederzijds vertrouwen. Of hierop kan worden gerekend zal (eerst) de toekomst leren» schreef van Dievoet (9). De ene worp, door één man of een kleine commissie, kunnen wij nu nog niet opbrengen.

Dat betekent, dat, in afwachting van een gezamenlijk pogen, verder uitstel afstel zou hebben betekend. Tenminste voor deze generatie. En dit te eerder indien waar is hetgeen van Dievoet schrijft:

«..... en Belgique, à l'heure actuelle, toute tentative d'une revision générale du Code civil serait vouée à un échec certain.» (10)

Het verre droombeeld van een eenvormig Benelux recht mocht dus de noodzaak van een forse aanpak nu niet doen vergeten.

Ook voor de Beneluxcombinatie betekent dit niet uitsluitend verlies. Wanneer het waar is, dat het nieuwe Nederlandse B.W. waardevolle elementen zal inhouden, en dat hopen wij, dan zullen deze ook in enigerlei toekomstige vorm van juridische samenwerking aan België ten voordeel kunnen strekken.

Ik heb getracht U een beeld te geven van het nieuwe Nederlandse B.W. in wording. Ik heb U enkele bijzonderheden verstrekt omtrent de methode die bij de constructie wordt gevolgd. Ik heb U een blik doen werpen in de blauwdruk van het gehele gebouw, en U iets getoond van de gedeelten die al in de steigers staan. Wanneer de feestelijke opening van het bouwwerk zal plaatsvinden is nog volstrekt niet te zeggen. Doch wel staat vast, dat iedere Belgische rechtsgeleerde die belang stelt in het werk, daarin een gaarne geziene gast zal zijn.

(1) Vgl. Meyers, Voor- en nadelen van het samenstellen van een nieuw Burgerlijk Wetboek, Rede uitgesproken ter gelegenheid van de Promotie tot Doctor honoris causa van de Katholieke Universiteit te Leuven, Verzamelde Privaatrechtelijke Opstellen I blz. 174; Bregstein, Meyers en de poging tot hercodificatie in Nederland, Voordracht gehouden voor de Rechtsfaculteit der Universiteit te Gent, Rechtskundig Weekblad 1956/57 blz. 169.

(2) Rechtskundig Weekblad 1955 blz. 866 vlg.

(3) Camus, Révolte et conformisme.

(4) Pitlo, Het erfrecht, blz. 119.

(5) Asser-Losecaat Vermeer - Rutten, blz. 76/78.

(6) Or. inaug. blz. 13.

(7) Vgl. hierover Bregstein, De samenloop van vorderingen bij gebrekkige levering uit koop, Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-Ambt en Registratie (W.P.N.R.) 4487 vlg.

(8) Verzamelde Opstellen I blz. 150.

(9) Het Burgerlijk Recht in België en in Nederland, blz. 525.

(10) Revue internationale de droit comparé, 1956 blz. 364.

Rede van Mr. F. Van der Mert, Stafhouder der Balie van Mechelen.

Mijnheer de Deken,

Het is mij des te aangenamer U van harte te mogen feliciteren, op het ogenblik zelf dat het applaus van deze selecte vergadering uw prachtige uiteenzetting komt te bekronen.

Zakelijk en stijlvol, met de soberheid van de wetenschapsmens en de sierlijkheid van de verfijnde jurist, hebt U het actualiteitsonderwerp der hercodificatie van het Nederlandse Burgerlijke Wetboek aangesneden, doch U hebt het zo meesterlijk behandeld dat onze reeds vroeger opgewekte belangstelling in grote mate is gestimuleerd.

De Conferentie der Jonge Balie kon geen passender keuze doen om ons zo volledig in te wijden in het scheppingswerk van de Nederlandse rechtsgeleerden, waarvan sinds jaren de inspanningen en verwezenlijkingen in ons land werden gevolgd.

En ik veroorloof mij erbij te voegen: «in den beginne zelfs met een zweem van scepticisme».

Ook in België werd immers aan hercodificatie gedacht. Heeft professor Van Dievoet onzer Leuvense Universiteit in zijn artikel: «Ons Burgerlijk Wetboek» niet de vraag gesteld of onze tijd voor een herziening van onze burgerlijke wetgeving gunstig te noemen was, en er zelf angstvallig op geantwoord: «ik durf het te betwijfelen».

Waar deze uitnemende rechtsgeleerde niet alleen stond met deze visie op de toestand in ons land en de doelmatigheid van een herziening betwijfelde, moet het niet verwonderen dat de poging van wijlen professor Meyers om het 120 jaar oude Nederlandse Burgerlijk Wetboek te vernieuwen met een zekere terughoudendheid werd beoordeeld, vermits de radicaalste voorstanders van verandering — zo schreef prof. Scholten — niets anders wensten dan een herziening, niet een nieuw wetboek.

Misschien was men de nog even actuele rede door Portalis omstreeks 1800 uitgesproken bij de indiening van het ontwerp voor de Code Civil in Frankrijk weer indachtig geworden waarin hij betuigde dat de redactie van een burgerlijke wetgeving een schier bovenmenselijke taak is:

«L'ouvrage serait au-dessus des forces humaines, s'il s'agissait de donner à ce peuple une institution absolument nouvelle et si on dédaignait de profiter de l'expérience du passé, et de cette tradition de bon sens, de règles et de maximes, qui est parvenue jusqu'à nous et qui forme l'esprit des siècles.»

En toch, heeft men in Nederland deze zware taak durven ondernemen spijt de verwittiging van Portalis: «Les Codes des peuples se font avec le temps, mais à proprement parler on ne les fait pas».

De mening van professor Meyers, dat de onduidelijkheid, het niet meer op de hoogte van de tijd zijn van het wetboek en de onoverzichtelijkheid der daaromheen gegroeide rechtspraak, de nieuwe codificatie noodzakelijk maken, was niet doorslaand genoeg want onduidelijk zal ieder wetboek blijven, zoals talloze zaken overgelaten worden aan de proefondervindelijke discussie tussen juristen en aan het wijze oordeel der rechters.

Het recht is immers een levende wetenschap, en rechtsvinding een kunst. En deze kunst beoefende professor Meyers onverdroten sinds zovele jaren.

Menige ontwerpen van teksten voor een nieuw burgerlijk wetboek werden door hem opgesteld, tot hij na de oorlog Voorzitter werd van de Staatscom-

missie, en vrije teugel kon geven aan zijn ongebreideld doorzettingsvermogen.

Doordrongen van de wijsheid van Portalis, heeft professor Meyers, in het volle bewustzijn van zijn verantwoordelijkheid, in zijn toelichting verklaard: «Het ontwerp zocht aansluiting bij die delen van het tegenwoordig burgerlijk wetboek, die in de praktijk deugdelijk zijn gebleken en bij het recht, gelijk dit zich op bevredigende wijze in het maatschappelijk leven heeft ontwikkeld. Een burgerlijk wetboek is niet een geschikt terrein voor juridische experimenten. De voorschriften van het burgerlijk wetboek bevatten de bezonken wijsheid van vele eeuwen. Er dient dus deugdelijk te worden aangetoond, dat een sinds eeuwen bestaand voorschrift verouderd is, voordat men besluit het op te heffen. Door deze overwegingen geleid, betracht het ontwerp voorzichtigheid bij het voorstellen van de rechtshervormingen en stuurt het niet op een breuk met het vroegere recht aan».

Indien dus niet alleen sociale overwegingen maar ook technisch juridische doelmatigheid tot de vernieuwing deden besluiten, dan is meteen het gestelde doel bereikt, nl. meer overzichtelijkheid van de stof aangepast en geordend volgens de moderne opvattingen. Deze geniale en gezaghebbende grootmeester te bezitten is wellicht voor Nederland de zo gelukkige als gunstige toestand geweest, die uiteindelijk toeliet in 1954 de ontwerpen bij de kamer in te dienen en het begonnen reuzewerk voort te zetten.

Daaraan mede te werken doet ons uw verheven taak in dienst van de rechtswetenschap des te meer waarderen, en het is mij een waar genot U deze welverdiende lof te kunnen betuigen.

* * *

En nu, Waarde Confraters, laat ons de traditie getrouw, met innigheid en vroomheid, de nagedachtenis huldigen van hem die ons sinds de laatste feestzitting is ontvallen.

Ere-Voorzitter Edouard Hellemans overleed op 1 juni 1959.

In 1906 nam hij zijn inschrijving aan de Balie, doch reeds in 1913 werd hij benoemd tot rechter bij de Rechtbank van Eerste Aanleg te Mechelen, om na een decennaal Onder-Voorzitterschap van 1939 tot 1949, het Voorzitterschap dezer Rechtbank waar te nemen en amper na één jaar de leeftijdsgrens te bereiken op 25 augustus 1950 wanneer de titel van Voorzitter Emeritus hem verleend werd.

Doch hij was sinds 1913 ere-advokaat en fungeerde als dusdanig nog op de tabel van het rechterlijk jaar 1958-1959;

Zijn kort verblijf aan de Balie was evenwel voldoende geweest om hem een klaar en reëel inzicht te geven in het beroepsleven en meer bepaaldelijk in de taak van de advokaat, bij het beoefenen van het recht, als de bij uitstek aangewezen medewerker van de rechter voor het verzekeren ener goede rechtsbedeling.

Naast zijn ongedwongen vriendelijkheid en zijn voorname eenvoud, droeg hij in zich de opperste kenmerken van de magistraat, zuivere integriteit, volstrekte onafhankelijkheid en liefde voor het recht.

Gedurende gans zijn loopbaan heeft de Balie in hem deze gaven bewonderd en dwongen zij tot eerbied allen die hem benaderden.

Het scheen hem zo gemakkelijk de verheven taak van Magistraat te vervullen, met de schittering van

al deze kenmerken, omdat zijn leven zelf een evenwicht kende dat, gegrondvest op een gezonde moraal-filosofie en een diep geloof de weerspiegeling was van een ongewone morele en intellectuele stabiliteit.

Met zijn gekende bekommernis om de beslissing die hij moest uitspreken verzamelde hij methodisch alle documentatie om dan eerst, wanneer hij de volste zekerheid had, de rechtsregels in hun levende evolutie doelmatig te hebben toegepast, op zijn zorgvuldig en gewetensvol ontworpen projekt de stempel van vonnis te drukken.

Doch als kinderrechtser kon hij in vaderlijke bekommernis, de strengheid van het inwerkend ceremonieel doen verdwijnen, om alleen met zachtheid en goedheid een jeugdig delinkwent toe te spreken en te berispen.

Aan zijn beminnelijkheid en zijn hartelijkheid dankte hij de uitzonderlijke genegenheid die magistraten en advocaten hem betoonden.

Wij bewaren van Ere-Voorzitter Hellemans in ons hart en geest, het minzame beeld van een groot magistraat, en een uitzonderlijk goed mens. Aan de diepbedroefde familie betuig ik hier namens de Orde ons oprecht en innig christelijk medevoelen in haar rouw.

* * *

De traditie eist dat ik mijn jonge confraters, zo juist tot de Balie togetreden, zou begroeten en verwelkomen.

Wat ook de reden moge geweest zijn die U heeft aangezet de toga te verkiezen boven al de andere beroepsmogelijkheden, laat mij toe U er op te wijzen dat de weg die U opgaat, lang en moeizaam is, en met hindernissen bezaaid.

Doch laat U niet afschrikken, want een verheven

taak wacht U, waaraan U zich met hart en ziel zult kunnen overleveren.

Laat U ook niet overmatig beïnvloeden door de spreekbeurt van heden en denken dat U onmiddellijk aan de hercodificatie van het Wetboek moet medewerken om zo vlug mogelijk in de belangstelling van de rechterlijke wereld te worden geplaatst.

In verzekeer U dat de advocatuur overheerlijk is omdat U zich in vrijheid zult kunnen uitleven op sociaal en wetenschappelijk terrein.

De morele en materiële belangen en rechten uwer medemenssen zullen U toevertrouwd worden en spijt uw individualistisch denken, zult U zich ervan bewust worden dat U in dienst staat van de gemeenschap en van het recht.

Daarin vindt U de onuitputtelijke bron der morele voldoening, hoe dikwijls ook uw inspanningen materieel met ondankbaarheid mogen betaald worden.

Ik zegde U reeds dat het een overheerlijk beroep is, maar er bestaat ook geen moeilijker. Wees daarom indachtig dat alleen een praktische en bekwame opleiding, gepaard aan onverpoosde studie en dagelijkse inspanning U kan vormen en U voorbereiden om te kunnen medewerken aan de ontwikkeling van het recht.

Buiten de rechten, zijn er ook de plichten van het beroep, waarvan U een theoretisch voorsmaakje kreeg aan de Universiteit. U zult thans gelegenheid hebben hen praktisch toe te passen in een geest van verdraagzaamheid en offervardigheid.

Moge U in alle waardigheid de toga dragen waarnaar U zo erg hebt verlangd, om met des te meer fierheid de verwezenlijking van uwe betrachtingen te smaken.

Zo is mijn welkomgroet een hartewens.

Deze beide redevoeringen werden voorafgegaan door de

Rede van Mr. V. Dewachter, Voorzitter van de Conferentie der Jonge Balie.

Mijnheer de Stafhouder,

Verleden jaar genoot ik het bijzonder voorrecht U, op deze plechtige openingszitting, voor het eerst te mogen begroeten bij de aanvang van Uw batonnaat en U met vreugde en vertrouwen een voorspoedig stafhouderschap toe te wensen.

Dit jaar begroeten wij in U de stafhouder, die weet dat hij het hoofd is van een Orde van vrije en onafhankelijke mensen, die hun vertrouwen in hem stellen opdat hun beroep, onderworpen aan onaantastbare morele regelen, in edelheid moge voortleven en groeien. Dit vergt van U een bereidheid die vooral in een kleinere balie, waar de stafhouder nog cliënten ontvangt en pleit, een uiterst zware last betekent. Wij weten echter dat U nu méér dan ooit overtuigd zijt dat de liefde tot ons beroep nooit kan verkleuren of vergaan « Et l'amour de notre métier nous sauve de toutes ses peines » (J. Isorni).

Mijnheer de Stafhouder, Wij danken U omdat U niettegenstaande al Uw beslommingen zo intens met het leven der Jonge Balie hebt medegeleefd. Ons vertrouwen blijft U verworven.

Monseigneur,

Uw vererende aanwezigheid als vertegenwoordiger van Zijn Eminentie de Kardinaal wordt door ons in hoge mate op prijs gesteld en zet deze openingsvergadering des te meer luister bij.

Hoewel wij tot twee verschillende jurisdicties beho-

ren kan niet ontkend worden dat zowel het belgisch recht als het kerkelijk recht steunen op het goddelijk recht. De ontkenning hiervan heeft de ergste rechts-onzekerheid voor gevolg: nl. dat de gelding ook van de meest fundamentele normen, in welker inachtneming het geweten de gerechtigheid erkent, van rechtswege aan de willekeur van de mens, zij het dan van parlementaire- of plebiscietmeerderheden, zij het van caesaristische of volksdemocratische machthebbers, is toevertrouwd.

In de bodemloosheid van deze onzekerheid is elke juridische woekering mogelijk. Overbodige, partijdige, ondoelmatige, onuitvoerbare, door particulier belang ingegeven, derhalve ongerechte wetten in massa's hebben in vele staten het recht onoverzienbaar, de rechtsverhoudingen onontwarbaar gemaakt en tegelijk het vertrouwen in de rechtsvorming van de staten alsmede de achting voor de wet ondergraven en het gezag van de wetgever, daar hem elke ongerechtigheid wordt aangewreven, te kort gedaan. (A. Böhm).

Dit liet Kardinaal Gerlier, bij de viering van het zesde eeuwfeest van St. Yvo op 18 Mei 1947 te Tréguier aan zijn vroegere confraters uit vele landen wensen: « Puisse votre glorieux Patron inspirer — à vous, Messieurs les Magistrats, qui devez définir la Justice, à vous Messieurs les avocats, qui devez en révéler les exigences — le besoin de chercher plus haut que la terre son fondement vrai et sa garantie efficace ».

Mijnheer de Voorzitter,

U, die tevens onze gast en onze gastheer zijt, zouden wij te kort doen door U alleen naar jaarlijkse gewoonte dank te zeggen omdat U zo welwillend de poorten van dit paleis openstelt voor de werking van onze Conferentie.

Verleden jaar hebben wij U hulde gebracht omdat U in deze rechtbank een zo gunstig geestelijk klimaat hebt weten te scheppen waarin de balie haar taak mag vervullen; wij betuigden tevens onze erkentelijkheid voor de hoffelijkheid en de tact waarmee wij in dit paleis bejegend worden.

Het heeft ons dan ook vaak gespeten, Mijnheer de Voorzitter, dat er tussen sommige leden van de magistratuur en de balie zo weinig persoonlijk contact was. Het is uiterst moeilijk om de oorzaak van deze soms haast onoverkomelijke afstand op te sporen.

Gedurende het voorbije rechterlijk jaar hebt U een belangstellende sympathie betoond voor, en intens deelgenomen aan het leven van onze Conferentie.

Wij zijn U daar uitzonderlijk dankbaar voor omdat wij ervan overtuigd zijn dat door Uw houding een kentering zal ontstaan in de contacten tussen rechters en advocaten. Want wij geloven, Mijnheer de Voorzitter, dat toenadering tussen rechterlijke macht en balie « veel tot wederzijds begrip zou bijdragen en een heilzame uitwerking zou hebben in de vervulling van beider taak ».

Mijnheer de Procureur des Konings,

Het antagonisme tussen het Openbaar Ministerie en de advocaat mag niet worden teruggebracht tot het eenvoudig vervullen van een tegenovergestelde rol, want het ligt in wezen veel dieper. In het belang van de gemeenschap vervolgt het Openbaar Ministerie met alle middelen welke in zijn macht liggen de strafbare waarheid tot in de diepste verschansingen van de persoon. In het belang van de persoon, van zijn vrijheid, van zijn fysieke en morele integriteit keert de advocaat zich tegen het openbaar ministerie in die mate zelfs dat hij penale straffeloosheid verkiest boven aantasting van de menselijke waardigheid.

Dit antagonisme schaadt echter onze wederzijdse achting niet: wanneer U de wetten handhaaft, de strafbare feiten vervolgt, de strafvonnissen doet uitvoeren en adviezen geeft, steeds weten wij dat het ambt de mens in U niet maskeert.

Mijnheer de Arrondissementscommissaris,

Mijnheer de Plaatscommandant,

Heren Volksvertegenwoordigers en Senatoren,

Uw aanwezigheid waardeden wij als een aanmoedigende blijk van sympathie voor onze Conferentie.

Heren Magistraten,

De aanwezigheid maakt een bevestiging uit van de achtungvolle betrekkingen tussen balie en magistratuur.

Wij heten de vertegenwoordigers van de Stafhouders van Brussel en Antwerpen hartelijk welkom en begroeten met bijzondere sympathie de talrijke voorzitters van zusterconferenties, voornamelijk Mter A. Bayart, voorzitter van het Vlaams Pleitgenootschap te Brussel, die tevens de voorzitter van het Verbond der Belgische Advocaten vertegenwoordigt, en Mter G. Franck, voorzitter van de Vlaamse Conferentie te Antwerpen.

In de persoon van de heer Hoofdgriffier en de heer Secretaris van het Parket begroeten wij al het personeel van griffie en Parket.

Alle aanwezigen ten slotte zeggen wij hartelijk welkom.

Mijn Waarde Confraters,

Dat U het huidige bestuur van de Conferentie bij het einde van het vorig gerechtelijk jaar hebt willen

herkiezen is voor ons een blijk van vertrouwen en van aanmoediging.

Wij moeten de tradities van ons « nobile officium » verdedigen en in stand houden, doch daarom dienen wij ons nog niet gebonden te achten aan bepaalde van haar misschien verouderde historische vormen, want dat kan voor gevolg hebben dat wij ingesloten blijven, misschien zelfs vijandig zouden gaan staan tegenover wat zich in onze wereld verenigt om nieuwe waarden op te bouwen. Wij moeten openstaan tegenover de geschiedenis en de roep trachten op te vangen van wat naar een nieuw bestaan hunkert. Daarom moeten ook wij in deze wereld van technische vooruitgang en ontwikkeling de mogelijkheden, welke voor ons openliggen, uitputten, zonder nochtans onze eeuwenoude westerse beschaving te verloochenen.

Geachte vergadering,

Op het eiland St. Helena placht Napoleon vaak te herhalen: « Ma vraie gloire n'est pas d'avoir gagné quarante batailles. Waterloo effacera le souvenir de tant de victoires. Ce qui vivra éternellement, c'est mon Code Civil ».

Eeuwig? Hoewel in zijn geheel voorbijgestreefd houdt de tekst nog stand. Gedurende méér dan 100 jaar hebben de magistraten deze tekst steeds nieuw leven weten in te boezemen. Doch de noodzaak om thans een nieuwe codificatie van het burgerlijk recht ter hand te nemen blijkt uit zovele elementen.

De geweldige technische ontwikkeling, de enorme bevolkingstoename, nieuwe ideologieën, nieuwe wetenschappen en nieuwe opvattingen omtrent sociale rechtvaardigheid en zekerheid hebben de laatste jaren geleid tot een maatschappij van geheel andere structuur.

Sinds het ontstaan van het burgerlijk wetboek zijn er geheel nieuwe inzichten gegroeid, die een nieuw burgerlijk Wetboek ten grondslag zouden moeten liggen. Er zijn zovele en ingrijpende wijzigingen in het B.W. aangebracht, dat zijn systematische gaafheid daaronder aanzienlijk heeft geleden. Naast het B.W. zijn vele afzonderlijke wetten tot stand gekomen die burgerlijk recht inhouden, zodat bezwaarlijk meer staande kan worden gehouden dat men het burgerlijk recht zou kunnen kennen uit het B.W. Dit alles werkt tegenstrijdige rechtsvoorschriften in de hand. En dan willen wij nog niet spreken over de ingrijpende wijzigingen in het burgerlijk recht tot stand gekomen door de rechtspraak.

Vele landen zijn dan ook reeds bepaald de weg der hercodificatie opgegaan: Duitsland, Zwitserland, Italië, Griekenland en na de bevrijding Frankrijk en Nederland.

In 1947 verleende de Nederlandse Minister van Justitie aan wijlen Prof. Mr. E. M. Meyers, hoogleraar te Leiden, de opdracht om een nieuw B.W. te ontwerpen. Het eerste boek van dit nieuw B.W. werd reeds door de Staten-Generaal aangenomen.

De Conferentie van de Jonge Balie hoopt dat deze plechtige openingsrede over het nieuwe Nederlandse burgerlijke Wetboek in wording in het raam der beslist aangevatte Belgische-Nederlandse samenwerking een uiting moge zijn ten voordele van een misschien lang niet utopische éénmakende herziening.

De openingsredenaar van heden, Mr. C. R. C. Wijckerhild-Bisdom werd op 31 januari 1908 geboren te 's-Gravenhage. Hij studeerde rechten aan de Universiteit te Utrecht en was achtereenvolgens advocaat te Rotterdam en te 's-Gravenhage. Als Deken van de Raad der Orde heeft hij op de plechtige sluitingszitting van de Jonge Balie op 19 Juni 1954

een merkwaardige rede uitgesproken over «de liefde tot de advocatuur». Wie deze rede in het Rechtskundig Weekblad heeft gelezen weet, dat hier een

groot advocaat sprak uit de volheid des harten. Mijnheer de Deken, met genoeg verleen ik U het woord.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 15 mei 1959.

Voorzitter : M. Vandermersch.

Raadsheer-verslaggever : M. de Bersaques.

Procureur-generaal : M. Hayoit de Termicourt.

Advocaten : Mrs. Struye, Van Ryn en Simont.

Aansprakelijkheid voor zaken krachtens art. 1384 B.W. — Recht van leiding en toezicht is voorwaarde voor deze aansprakelijkheid.

De bewaker van de zaak in de zin van art. 1384 B.W. is degene, die voor eigen rekening ervan gebruik maakt of ervan geniet met recht van leiding en toezicht. Het gebruik of de huur van een zaak impliceert niet noodzakelijk in hoofde van de gebruiker of van de huurder het recht van leiding en van toezicht — hetwelk de verantwoordelijkheid van de bewaker rechtvaardigt — vermits de eigenaar zich dit recht kan voorbehouden.

N.V. Marnix Natie t/ N.V. New Hampshire Fire Insurance Cy en cs.

Gelet op het bestreden arrest op 11 juli 1957 gewezen door het Hof van Beroep te Brussel;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 1384 van het Burgerlijk wetboek en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden arrest, na in feite vastgesteld te hebben dat het kwestieus ongeval te wijten was aan een defect van de kraan die eigendom van vierde verweerster, Stad Antwerpen, was, doch door eiseres gebruikt werd tijdens de ladingsbehandelingen van het M/S «Batavier», beslist heeft, dat het defect van de kraan de verantwoordelijkheid van eiseres medesleepte, om reden dat «de ladingsbehandelingen door eiseres werden uitgevoerd met behulp van de door haar in gebruik of in huur genomen stadskraan welke derhalve op het ogenblik van het ongeval moet beschouwd worden als staande onder de bewaking van eiseres», zonder echter te antwoorden op de conclusies van eiseres in zover zij staande hielden,

«dat de Stad Antwerpen, eigenares van de kraan, zich het recht van leiding en nazicht voorbehouden had, dat eiseres noch in rechte noch in feite bij machte was om voor de integriteit van de zaak te zorgen en dat zij geen macht had over de organen en het mechanisme van het toestel waarvan, onder dit oogpunt, de Stad Antwerpen, de bewaakster bleef»,

Eerste onderdeel :

dan wanneer het feit dat eiseres de kwestieuze kraan «in gebruik of in huur» genomen had, geenszins volstond om te bewijzen dat zij de kraan onder haar bewaking had,

dan wanneer de door artikel 1384 van het Burgerlijk wetboek bepaalde verantwoordelijkheid voor de schade die door een zaak veroorzaakt is, vereist dat de zagezegd verantwoordelijke de zaak niet alleen zou

ning, met volle macht van toezicht, beheer en controle, en met volle meesterschap over de zaak,

dan wanneer het bestreden arrest het bestaan van deze «macht» en «meesterschap» in hoofde van eiseres geenszins vastgesteld heeft,

Tweede onderdeel :

dan wanneer om wettelijk gemotiveerd te zijn, de rechterlijke beslissingen al de middelen en excepties moeten beantwoorden die door de partijen in regelmatig neergelegde conclusies ingeroepen werden :

Over de twee onderdelen samen :

Overwegende dat het bestreden arrest de veroordeling van aanlegster steunt op artikel 1384 lid 1 van het Burgerlijk wetboek, omdat aanlegster dient beschouwd te worden als bewaakster der kraan die de oorzaak is geweest van het ongeval;

Overwegende dat bewaker van de zaak is in de zin van gezegd artikel degene die voor eigen rekening ervan gebruik maakt of geniet met recht van leiding en toezicht;

Overwegende dat aanlegster betwistte dat die laatste voorwaarde vervuld was, door in haar conclusies te beweren dat zij geen bewaakster van de kraan was, omdat «de eigenaar — stad Antwerpen — zich het recht van leiding en nazicht ervan voorbehouden heeft»;

Overwegende dat het arrest zich er toe beperkt, tot rechtvaardiging van de toepassing van artikel 1384 van het Burgerlijk wetboek, vast te stellen dat aanlegster de kraan in gebruik of in huur genomen had, om er uit af te leiden dat zij de bewaking ervan had;

Overwegende nochtans, dat het gebruik of de huur van een kraan niet in elk geval, in hoofde van de gebruiker of van de huurder, het recht van leiding en van toezicht insluit, hetwelk de verantwoordelijkheid van de bewaker rechtvaardigt, vermits de eigenaar zich dit recht kan voorbehouden; dat het bestreden arrest derhalve de in het middel bedoelde artikelen 97 der Grondwet en 1384 van het Burgerlijk wetboek, geschonden heeft;

Overwegende dat vermits de beslissing gewezen over de door de eerste twee verweersters tegen de derde verweerster ingestelde vordering aanlegster niet grieft en op redenen steunt, die gans onderscheiden zijn van deze welke het arrest tot staving van de andere punten van het dispositief inroept, de voorziening in zover zij gezegde beslissing betreft niet gegrond is;

Overwegende dat de verbreking van het arrest, in zover het de tegen aanlegster en de Stad Antwerpen ingestelde vorderingen betreft, noodzakelijk de verbreking van de beslissing aangaande de kosten van die vorderingen medebrengt;

Om die redenen :

Verbreekt het bestreden arrest behalve in zover het over de door de eerste twee verweersters tegen de derde verweerster ingestelde vordering uitspraak gedaan heeft;

Verwerpt de voorziening voor het overige;

Beveelt dat melding van onderhavig arrest zal gemaakt worden op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Veroordeelt eerste, tweede en vierde verweerster tot de drie vierden van de kosten en aanlegster tot het overige vierde;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van beroep te Gent.

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 3 februari 1958.

Voorzitter : M. Sohier.

Raadshere-verslaggever : M. Vroonen.

Advocaat-generaal : M. Mahaux.

Strafrecht. — Familieverlating. — Geen klacht delikt.
— Niet gehoord zijn van de voor de vrederechter opgeroepen doch niet verschenen belanghebbende.

Wegens familieverlating is niet een aan de vervolging voorafgaande klacht vereist.

Indien de verdachte niet betwist, dat hij overeenkomstig het tweede lid van de wet van 14 januari 1928, gewijzigd bij artikel 2 van de wet van 17 januari 1939, voor de Vrederechter opgeroepen is, kan de vervolging geldig worden ingesteld zonder dat de insgelijks opgeroepen doch niet verschenen belanghebbende (in casu de echtgenote) is gehoord.

Duchateau R. t/ Duchateau P.

Gelet op het bestreden arrest, op 27 juni 1957 gewezen door het Hof van Beroep te Luik, Correctionele Kamer;

1. In zover de voorziening gericht is over de publieke vordering gewezen beslissing :

Over het tweede middel afgeleid uit de schending van artikel 2 van de wet van 14 januari 1928, gewijzigd door artikel 2 van de wet van 17 januari 1939;

Doordat de vervolging tegen aanlegger ingespannen is zonder dat zijn echtgenote klacht ingediend heeft uit hoofde van verlating van familie en zonder dat de vrederechter haar verklaringen gehoord heeft.

Dan wanneer de vervolgende partij bij gebreke aan die elementen niet beschikte over de gegevens op grond waarvan zij aanlegger kon dagvaarden;

Overwegende, enerzijds, dat op het stuk van verlating van familie geen aan de vervolging voorafgaande klacht vereist is;

Overwegende, anderzijds, dat het in het middel aangeduid artikel 2 in lid 1 een gebiedende bepaling inhoudt welke luidt als volgt : « wordt hij (de schuldenaar) voor de vrederechter ontboden » en, in lid 2, een andere bepaling welke niet hetzelfde karakter heeft : « de vrederechter neemt de verklaringen van partijen af... »;

Overwegende dat, aangezien aanlegger niet betwistte dat hij voor de vrederechter is ontboden, de vervolging geldig kon ingesteld worden zonder dat de echtgenote, insgelijks ontboden, doch niet verschijnend, gehoord was;

Overwegende dat het middel naar recht faalt;

Over het derde middel afgeleid uit de schending van artikel 391bis van het strafwetboek (artikel 1

van de wet van 14 januari 1928, gewijzigd door artikel 1 van de wet van 17 januari 1939), doordat, eerste onderdeel, de uitkering tot onderhoud niet meer verschuldigd was vanaf 1 april 1956, op welke datum de uitwerking van het vonnis waarbij zij toegekend was, ophield.

En doordat, tweede onderdeel, het niet betalen van de uitkering tot onderhoud nooit vrijwillig is geweest, daar aanlegger geheel het actief der gemeenschap aan zijn echtgenote gelaten heeft;

Overwegende enerzijds, dat de telastlegging een misdrijf vermeldt dat gepleegd is tussen 30 maart 1955 en 30 maart 1956;

Dat het derhalve van belang ontbloomt is dat het vonnis op 1 april 1956 zijn uitwerking niet meer gehad heeft;

Overwegende, anderzijds, dat uit geen enkel stuk waarop het Hof vermag acht te slaan blijkt dat aanlegger voor de rechter over de grond verklaard heeft dat hij de vrijwilligheid van zijn in gebreke blijven betwistte; dat het arrest dus wettelijk dit element van het misdrijf vaststelt waar het de telastlegging in de termen der wet bewezen verklaart;

Overwegende dat het eerste onderdeel van het middel niet ontvankelijk is en dat het tweede onderdeel feitelijk grondslag mist;

En overwegende dat de substantiële of op straf van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen werden nageleefd en dat de beslissing overeenkomstig de wet is;

II. In zover de voorziening gericht is tegen de beslissing gewezen over de vordering van verweerder tegen aanlegger;

Over het eerste middel afgeleid uit de niet ontvankelijkheid der burgerlijke vordering;

Doordat verweerder, enerzijds, niet vermocht op te treden naardien de aan zijn overleden moeder verschuldigde maandelijksse betalingen niet aan de zoon konden worden overgedragen, en, anderzijds, bij het geschil geen belang had vermits hij slechts een veroordeling tot de kosten vorderde;

Overwegende dat, toen hij zich burgerlijke partij stelde, verweerder zich erbij bepaald heeft expressie verbis de kosten van zijn stelling te vorderen; dat dit onderdeel van het middel feitelijke grondslag mist;

Overwegende dat de rechter over de grond, met verweerder wettelijk heeft kunnen laten gelden dat het nadeel dat deze door het misdrijf berokkend is voldoende vergoed zou wezen door het erkennen, door de rechter van de krenking van zijn rechten, naardien deze erkenning de veroordeling tot de kosten welke te dien einde nodig waren met zich brengt; dat dit onderdeel van het middel naar recht faalt;

Om deze redenen :

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt aanlegger tot de kosten.

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

HOF VAN BEROEP TE GENT

Kamer van Inbeschuldigingstelling. — 10 juli 1959.

Voorzitter : M. Maraite.

Raadsheren : M.M. De Vreese en Gerniers.

O.M. : M. Van Hauwaert, Subst. Procureur-generaal.

Advocaat : Mr. Martens.

Bevoegdheid van de raadkamer om in geval van internering wegens inbreuken op de artikelen 418 van S.W. en bepalingen van de verkeersreglementen de ontzetting van het recht om een voertuig te besturen uit te spreken.

De raadkamer, die op grond van de wet van 9 april 1930 wegens o.a. het onvrijwillig veroorzaken van verwondingen en bij samenhang inbreuken op het wetsbesluit van 14 november 1939 en het Algemeen Wegenverkeersreglement de internering van een verdachte gelast, is alsdan de enige bevoegde rechtsmacht om de ontzetting van het recht een voertuig te besturen, uit te spreken.

Krachtens artikel 2 van de wet van 1 augustus 1899, aangevuld door artikel 2 van de wet van 1 augustus 1924, moet deze ontzetting verplichtend worden uitgesproken, wanneer vaststaat, dat de schuldige fysisch onbekwaam is om een voertuig te besturen. Een dergelijke ontzetting is een veiligheidsmaatregel, geen straf.

O.M. t/ R...

Beroep tegen een beschikking waarbij de internering bevolen werd.

Vordering van de Procureur-Generaal.

De Procureur-generaal bij het Hof van beroep te Gent;

Gezien de stukken van de strafrechtspleging ten laste van :

Reygaert Albrecht, handelsreiziger, geboren te Kluizen op 2 november 1918, wonende te Gent, Politieke Gevangenenlaan 7, geïnterneerd.

Verdacht van :

A) Vrijwillig verwondingen of slagen te hebben toegebracht aan Roegiers Raymond;

B) Bij gebrek aan vooruitzicht of voorzorg doch zonder het inzicht om de persoon van een ander aan te randen, onvrijwillig slagen of verwondingen te hebben veroorzaakt aan Bruinje Marcellus.

Bij samenhang :

C) In een openbare plaats, in staat van dronkenschap verkerende, een voertuig te hebben bestuurd of een rijder te hebben geleid of een andere bezigheid verricht te hebben welke voorzichtigheid of bijzondere voorzorgen vereist ten einde gevaar te vermijden voor hem zelf of voor anderen;

D) Als bestuurder op de openbare weg, niet te hebben kunnen sturen en niet de vereiste lichaamsgeschiktheid en de nodige kennis en bedrevenheid bezeten te hebben;

E) Als bestuurder op de openbare weg, niet steeds in staat te zijn geweest al de nodige manoeuvres uit te voeren en niet voortdurend zijn voertuig of zijn dieren goed in de hand te hebben gehad;

F) Op de openbare weg een voertuig te hebben bestuurd dat, in onbeladen toestand, op een horizontale

weg met een grotere snelheid dan twintig kilometer per uur kon rijden, en waarvan de lucht- of de cushionbanden geen duidelijk getekende loopstrook hadden.

te Evergem op 23 januari 1959.

Gezien de beschikking uitgesproken in openbare terechtzitting door de raadkamer van de rechtbank van eerste aanleg te Gent op 19 juni 1959 waarbij verdachte wegens hierboven omschreven feiten A, B, D, E en F geïnterneerd werd in één van de door de regering daartoe bestemde en ingerichte bijzondere gestichten gedurende een termijn van vijf jaar met bevel tot onmiddellijke tenuitvoerlegging van deze beschikking; waarbij het hierboven omschreven feit C niet weerhouden werd en waarbij verdachte levenslang ontzet werd uit het recht welk voertuig ook te besturen;

Gezien de beroepen tegen voormelde beschikking ingesteld op 20 juni 1959 door verdachte en op 25 juni 1959 door de heer Procureur des Konings te Gent;

Overwegende dat deze beroepen ontvankelijk zijn doch niet gegrond;

Gelet op artikelen 398, 418 en 420 van het Strafwetboek; op art. 10 en 87,1 van het algemeen reglement op de politie van het wegverkeer; op artikel 2 der wet van 1 augustus 1899 gewijzigd door de wetten van 1 augustus 1924, 16 december 1935 en 27 mei 1957; op artikelen 7, 8, 11, 19 en 20 der Wet van 9 april 1930; op artikelen 203, 211 en 223 van het Wetboek van Strafvordering; op artikel 97 der Grondwet en op artikelen 13 en 24 der Wet van 15 juni 1935 betreffende het gebruik der talen in gerechtszaken;

Vordert, dat het aan het Hof, Kamer van Inbeschuldigingstelling behage, uitspraak doende in openbare terechtzitting de beroepen ontvankelijk te verklaren doch niet gegrond;

Dienvolgens, op grond van de beweegredenen en wetsbepalingen in de beschikking der raadkamer en in onderhavige vordering vermeld, de bestreden beschikking te bevestigen en verdachte bovendien te verwijzen in de kosten van beroep.

Gedaan op het Parket-generaal te Gent,
op 29 juni 1959.

Vr de Procureur-generaal,
(get.) De Geest.

Gezien de stukken van de strafrechtspleging en o.m. de beroepen tegen de beschikking tot internering gewezen tegen de verdachte door de Raadkamer van de Rechtbank van eerste aanleg te Gent op 19 juni 1959;

Overwegende dat de hogere beroepen respectievelijk ingesteld door de verdachte en het openbaar ministerie op 20.6.1959 en 25 juni 1959, regelmatig zijn naar tijd en vorm;

Overwegende dat de internering van verdachte gerechtvaardigd is op basis van de misdrijven voorzien door artikelen 398, 418 en 420 S.W.B.;

Overwegende dat de Raadkamer de enige rechtsmacht is die bevoegd is om ter zake de ontzetting uit te spreken van het recht een voertuig te bestuuren;

Overwegende dat het blijkt uit de vordering tot internering van de Procureur des Konings dd. 12.6.1959 waarvan op 13.6.1959, overeenkomstig de wet, kennis aan de verdachte en aan dezes raadsman werd gegeven, dat verdachte nl. in betichting gesteld werd «om bij gebrek aan vooruitzicht of voorzorg doch zonder het inzicht om de persoon van een ander aan te randen, onvrijwillig slagen of verwondingen te hebben veroorzaakt aan Bruinje Marcellus en, bij samenhang, als bestuurder op de openbare weg niet te hebben kunnen sturen en niet de vereiste lichaams-

geschiktheid en de nodige kennis en bedrevenheid bezeten te hebben;

dat ingevolge artikel 2 der wet van 1.8.1899, aanvullend door artikel 2 der wet van 1.8.1924, voormelde ontzetting verplichtend dient uitgesproken te worden wanneer de schuldige erkent wordt fysisch onbekwaam te zijn om een voertuig te besturen;

dat gezegde ontzetting geen straf maar een veiligheidsmaatregel uitmaakt;

dat derhalve, in strijd met wat verdachte beweert, het gerechtelijk contract niet uitgebreid werd;

Overwegende dat op afdoende wijze spruit uit de bestanddelen der zaak en uit het verslag van de door de onderzoeksrechter aangestelde deskundige de geneesheer G. Varenne, waartegen het door de verdediging voorgebracht verslag van dokter Stefens niet kan opwegen :

a) dat verdachte de misdrijven voorzien bij de hiervoren aangehaalde artikelen 398, 418 en 421 S.W.B. gepleegd heeft;

b) dat verdachte aan een zware constitutionele en bij essentie chronische geestesstoornis lijdt, waardoor hij onbekwaam wordt zijn daden te beheersen; dat deze geestesstoornis zich kenmerkt door afwisselende perioden van ziekelijke opgewektheid, opwinding en depressie en dat op ieder onverwacht ogenblik een crisis kan uitbreken;

c) dat verdachte thans nog in een fase verkeert die zijn onmiddellijke internering wettigt;

d) dat verdachte bestendig fysisch onbekwaam is een auto te besturen en een gevaar voor de maatschappij uitmaakt;

Overwegende dat de eerste rechter dienvolgens terecht in het belang van de verdachte zelf dezes internering in een van de door de Regering daartoe bestemde en ingerichte bijzondere gestichten bevolen heeft voor een termijn van vijf jaar, de verdachte van alle verdere vervolgingen heeft ontslagen en, met het oog op de publieke veiligheid, hem levenslang ontzet heeft van het recht gelijk welk voertuig te besturen;

Om deze redenen :

Het Hof, Kamer van Inbeschuldigingstelling,

Gelet op de wetsbepalingen door de eerste rechter ingeroepen en door de heer Voorzitter ter zitting van heden herhaald, alsook op artikel 24 der wet van 15 juni 1935,

Rechtdoende op tegenspraak,

Ontvangt de hogere beroepen; wijst ze beide als ongegrond af;

bevestigt dienvolgens de bestreden beschikking en veroordeelt de verdachte tot de kosten van de aanleg.

HOF VAN BEROEP TE GENT

Voorzitter : M. Maraite.

Raadsheren : MM. Noest en Lefevere de ten Hove.

Advocaten : Mrs J. Demeester en P. Van Mallegheem.

Bevoegdheid ratione materiae. — Contract betr. gebruik van standplaats in stedelijk slachthuis. — Geen huurcontract. — Vrederechter onbevoegd.

Het Stedelijk Slachthuis behoort tot het openbaar domein, en kan als dusdanig niet het voorwerp zijn van een rechtshandeling van civielrechtelijke aard, o.m. huurcontract. Een overeenkomst betreffende het gebruik van dergelijke standplaats kan dan ook geen huurovereenkomst zijn, doch slechts een administratieve concessie.

Wanneer derhalve tussen verschillende personen betwisting bestaat in verband met de tussen hen bestaande overeenkomst nopens het gebruik van dergelijke standplaats, gelden de gewone regelen der bevoegdheid, niet art. 3 1° : niet de vrederechter is bevoegd, doch, naar gelang de hoedanigheid van de partijen, de burgerlijke rechtbank of de rechtbank van koophandel, of, bij dringendheid, de voorzitter dezer rechtbanken.

Gezien de stukken en o.m. de uitgifte van het aan-gevochten bevelschrift verleend door de Voorzitter van de Rechtbank van Koophandel te Gent in dato 27 februari 1959;

Overwegende dat het ingesteld hoger beroep naar tijd en vorm regelmatig is;

Overwegende dat het Stedelijk Slachthuis te Gent tot het Openbaar Domein behoort en dienvolgens de standplaatsen in de verkoopzaal ervan niet het voorwerp kunnen zijn van welkdanige rechtshandeling van civielrechtelijke aard en, in het bijzonder, niet kunnen verhuurd of onderverhuurd worden;

Dat de stad het recht om er gebruik van te maken alleen krachtens een administratieve concessie aan partikulieren kan toestaan (Zie o.m. De Page, D.I., nr 91, in fine noot I - II uitgave blz. 106, D. IV, nr 491; D. V., nr 814; Vauthier, ed. 1950, blz. 398, nr 285; Wilkin, Loi Communale, D. I, nr 126; Giron, Droit administratif, nr 333; P. B. V° Etal, nr. 101; Contract : Valerius, t. II blz. 244);

Overwegende dat de eerste rechter dan ook ten onrechte heeft beslist dat partijen onderling een huurcontract aangaande het gebruik van de kwestieuze standplaats hadden gesloten en zich, diensgevolge, op grond van art. 3, 1° van de wet van 25 maart 1876 onbevoegd verklaarde om te kennen over de vordering van appellanten ertoe strekkende, ten titel van voorlopige maatregel, in afwachting van de uitspraak ten gronde over de betwisting, welke die overeenkomst onder hen heeft doen rijzen, geïntimeerde te horen veroordelen hen het gebruik van de standplaats te laten genieten, op dezelfde wijze en voorwaarden als voorheen;

Overwegende dat, waar het hier gaat om een betwisting tussen handelaars betreffende hun handelsrelaties en de zaak ten andere spoedeisend was, de Voorzitter van de Koophandelsrechtbank werd bevoegd was tot kennisneming van het onderwerpelijke geschil;

Overwegende dat de zaak in staat is een eindbeslissing te ontvangen en het Hof vermag, bij evocatie, over de vordering uit te spreken;

Overwegende dat, in afwachting der beslissing over de betwisting tussen partijen, die het Stadsbestuur onverschillig laat (zie verklaring van de Bestuurder van het Stedelijk slachthuis dd. 16 februari 1959) en waarvan de grond thans niet hoeft onderzocht te worden (in het bijzonder aangaande de vraag of geïntimeerde al dan niet opzegging heeft gegeven), het oordeelkundig voorkomt de gevorderde maatregel toe te staan;

Dat, immers, de verdere beroving van het gebruik van de standplaats zeer nadelig kan zijn voor appellanten, terwijl het inwilligen van de vordering toch de belangen van geïntimeerde vrijwaart tegen de gebeurlijke aanspraak tot schadevergoeding vanwege appellanten hoofdens verdere genotsderving;

Overwegende echter dat het behoort te bepalen dat dit arrest geen uitwerking meer zal hebben in geval appellanten niet binnen de hieronder opgelegde termijn ten gronde zouden dagvaarden;

Om die redenen,

Het Hof,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935;

Gehoord de Heer Advocaat-generaal De Hoon in zijn eensluidend advies, beperkt tot de quaestie van de bevoegdheid van de eerste rechter;

Alle verdere meeromvattende besluiten als ongegrond verwerpend en geen acht slaande op de nota van geïntimeerde dd. 30 april 1959, welke na de sluiting der debatten neergelegd werd;

Ontvangt het hoger beroep;

Verklaart het grotendeels gegrond;

Doet dienvolgens het bestreden bevelschrift teniet en, opnieuw wijzende :

Zegt voor recht dat de eerste rechter bevoegd was om over de vordering te kennen;

Trekt verder de zaak tot zich en, bij evocatie erover wijzende :

Veroordeelt geïntimeerde om voorlopig, in afwachting van de uitspraak over de ontvankelijkheid en de gegrondheid van de vordering door appellanten vóór de bevoegde rechtbank te stellen, de standplaats (of vleeskamer), box nr 10, in het Stedelijk Slachthuis te Gent, die de partijen sinds jaren tot begin 1959, beide gebruikten, terug ter beschikking te stellen van appellanten, op dezelfde wijzen en in dezelfde voorwaarden als voorheen, de maandag, de dinsdag en de woensdag van iedere week;

Machtigt appellanten om, bij weigering vanwege geïntimeerde hieraan te voldoen, met bijstand van de daartoe aangezochte openbare macht toegang tot en gebruik van gezegde standplaats te nemen;

Verstaat nochtans dat dit arrest, behalve wat de uitspraak over de kosten betreft, geen enkel effect meer zal sorteren van de dertigste dag af na de datum van deze uitspraak, indien, inmiddels, appellanten de geïntimeerde niet ten gronde voor de bevoegde rechtbank hebben doen dagvaarden;

Veroordeelt geïntimeerde tot de kosten van beide aanleggen;

Beveelt de afscheiding der kosten op het hoger beroep gevallen ten bate van Mr Deryck - De Cordier, pleitbezorger, die ter terechtzitting van heden bevestigt het grootste deel derzelfde te hebben voorgeschoten.

NOOT : het bij bovenstaand arrest hervormde vonnis verscheen in het R.W. nr 9 van 1 november 1959, kol. 459 en volg. De vergissing van de eerste Rechter bestond hierin, dat hij het litigieuze contract zonder nader onderzoek als een *huurcontract* qualificeerde, en daaruit (logisch) concludeerde tot bevoegdheid van de vrederechter.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

Kortgeding. — 13 maart 1959.

Voorzitter : M. Van Camp.

Advocaten : Mrs. Speyer en Marinus.

Kortgeding. — Onbevoegdheid van de rechter in kortgeding om de tenuitvoerlegging van een vonnis op te schorsen. — Bevoegdheid echter bij geschillen over de uitvoerbare kracht zelf of bij executiemoeilijkheden van een vonnis.

De rechter in kortgeding is onbevoegd om de tenuitvoerlegging van een in kracht van gewijsde gegaan vonnis op te schorten daar zulks in werkelijkheid de hervorming van een formele beschikking van dit

vonnis zou betekenen. Dit zou echter anders zijn, wanneer de uitvoerbare kracht zelf betwist wordt, d.i. wanneer een partij beweert haar verplichtingen overeenkomstig het vonnis te zijn nagekomen, of wanneer zich sedert het vonnis nieuwe omstandigheden hebben voorgedaan, die aantonen dat de verbintenissen uitgedoofd zijn.

In geval van hoogdringendheid is de rechter in kortgeding bevoegd om uitspraak te doen betreffende moeilijkheden bij de tenuitvoerlegging van een vonnis.

N.V. National t/ N.V. Van Regemortel.

Overwegende dat de eis strekt tot schorsing der uitvoering van een vonnis der 6e kamer van de rechtbank van Koophandel dd. 12 september 1950 tot uitvoering van het vonnis bij verstek gewezen door uitspraak ten gronde zal gedaan zijn over de eis tot terugbetaling van een som van 243.785,55 fr. die bij vergissing zou betaald zijn;

Voorgaanden :

Overwegende dat het vonnis van 12 september 1950 huidige aanlegster veroordeelde in betaling van 97.838 fr. met intresten (waarop reeds 32.500 fr. werd betaald) hoofdens levering van koopwaar, bedrag erkend door huidige aanlegster;

Overwegende dat huidige aanlegster evenwel in bezit is van een wissel van 97.838 fr. dd. 8 december 1947 betaald op 6 maart 1948 en aldus staande hield dat de afkorting van 32.500 fr. ten onrechte een tweede maal betaald was en de terugbetaling ervan vorderde voor de rechtbank van Koophandel te Antwerpen dd. 12 oktober 1950 alsmede de opheffing van een bewarend beslag;

Overwegende dat huidige eerste verweerster dagvaarde in betaling van een som van 342.323,50 fr. wegens leveringen van hout, leningen, voorschotten en betalingen voor rekening van aanlegster;

Overwegende dat beide zaken in beroep werden samengevoegd;

Overwegende dat bij arrest van 20 mei 1955 :

1° de Koophandelsrechtbank onbevoegd werd verklaard wegens het bewarend beslag;

2° de tegeneis van huidige aanleggers ontvankelijk werd verklaard;

3° deskundige Cogne werd aangesteld met opdracht de eisen en tegeneisen te bepalen;

Overwegende dat uiteindelijk het Hof van Beroep te Brussel bij arrest van 23 november 1957 huidige aanlegster veroordeelde in betaling van 243.785,55 fr. en haar afwees van hare eisen;

Overwegende dat uit de motieven van dit arrest ondubbelzinnig blijkt :

1° dat dit bedrag van 243.785,55 fr. een som voorstelt betaald door eerste verweerster aan de sociale dienst van het V.E.V. ten bate van aanlegster wegens door deze verschuldigde sociale lasten;

2° dat voormeld bedrag op zich zelf staat en niet dient begrepen in de zaken gedreven tussen partijen;

3° dat de veroordeling van aanlegster tot 97.838 fr. (bij vonnis waarvan thans de schorsing wordt nagestreefd) vreemd is aan de schuld van 243.785,55 fr.);

4° dat het vonnis van 12 september 1950 kracht van gewijsde heeft en de eis in terugbetaling van 32.500 fr. ongegrond is;

5° dat de wissels van 97.838 fr. en 160.334 fr. bestemd waren voor de financiering van de hogervermelde lening van 243.785,55 fr. zodat de betaling der koopwaar verschuldigd bleef;

Overwegende dat hieruit volgt dat volgens de termen en de bedoeling van het arrest enerzijds het vonnis van 13 september 1950 volledig uitvoerbaar is; dat echter anderzijds niet duidelijk blijkt dat de omstandigheid dat beide wissels werden betaald in overweging werd genomen bij de veroordeling tot 243.785,55 fr. alhoewel zij aan het Hof werden voorgelegd en in besluiten door aanlegster werd vermeld dat ze betaald waren;

Bevoegdheid :

I. — Overwegende dat verweester terecht opwerpt dat Wij onbevoegd zouden zijn om een uitvoerbaar vonnis dat kracht van gewijsde bekomen heeft te schorsen, daar zulks in werkelijkheid neerkomt op de hervorming van een formele beschikking ervan en dit derhalve in werkelijkheid geen moeilijkheid bij de uitvoering is; (Brussel 3 december 1923, Pas. 1924 T. II, nr 91)

Overwegende echter dat deze onbevoegdheid ophoudt wanneer de uitvoerbare kracht zelf betwist wordt, d.w.z. wanneer de beslagene beweert dat zij hare verplichtingen volgens het vonnis heeft voldaan; (Brussel Kortgeding 13 november 1906, Pas. 1907, T. III, nr 283), (Brussel Kortgeding 17 maart 1906, Pas. 1907, T. III, nr 284)

Overwegende dat in zelfde zin de schorsing kan bevolen worden wanneer sinds de rechterlijke beslissing nieuwe omstandigheden zijn voorgekomen die zouden aantonen dat de verplichtingen zijn uitgedoofd; (Brussel Kortgeding 26 december 1906, Pas. 1907, T. III, nr 185)

Overwegende dat aanlegster nieuwe omstandigheden meent te kunnen vinden in het feit dat het bedrag van 243.785,55 fr. in uitvoering van het arrest van 23 november 1957 ten onrechte werd betaald ten bewijze waarvan zij wissels van 97.838 fr. en 160.334,05 fr. voorbrengt die door haar werden voldaan, hetgeen zij ontdekt « pas na de verschijning voor de rechtbank van Koophandel op 12 september 1957 »;

Overwegende dat desniettemin deze wissels aan het Hof werden voorgelegd, en aldus in feite van Ons zou gevraagd worden de interpretatie van het arrest die uitsluitend zou behoren aan het Hof dat het arrest heeft gevelld; (Gent 13 november 1911, Pas. 1912, T. II, nr 47)

Overwegende ten overvloede dat geen betwisting bestaat over de uitvoerbare kracht van het vonnis van 12 september 1950, bevestigd door ondubbelzinnige vermeldingen van het arrest van 23 november 1957 zoals in de voorgaanden aangetoond;

Overwegende derhalve dat Wij onbevoegd zijn de uitvoering van het vonnis van 12 september 1950 te schorsen. Dat immers de betwisting ten gronde ingeleid door aanlegster totaal vreemd is aan huidige vraag;

II. — Overwegende dat aanlegster de schorsing der uitvoering vraagt op de roerende voorwerpen die onroerend zijn geworden door bestemming en als dusdanig begrepen zijn in een hypotheek lastens het onroerend goed van aanlegster;

Overwegende dat zulks inderdaad een uitvoeringsmoeilijkheid zou kunnen uitmaken waarvoor Wij in principe zouden bevoegd zijn gezien de hoogdringendheid;

Overwegende evenwel dat niet betwist wordt dat verweester bij exploit van 5 januari 1959 vrijwillig handlichting verleende over de goederen onroerend bij bestemming, hetzij vóór huidige dagvaarding. Dat er dus in dit verband geen uitvoeringsmoeilijkheid bestaat en de vraag ongegrond is op dit punt;

Om deze redenen :

Verklaren Ons onbevoegd voor wat de vraag tot schorsing der uitvoering van het vonnis der 6e Kamer der rechtbank van Koophandel dd. 12-9-1950 betreft;

Verklaren Ons bevoegd voor wat de vraag tot beslechting der uitvoeringsmoeilijkheden betreft nopens de kwestie of sommige der roerende voorwerpen onroerend zouden zijn door bestemming;

Verklaren de vraag echter in dit verband ongegrond gezien verweester vóór de dagvaarding vrijwillig handlichting gaf van het beslag op deze goederen;

Stellen de kosten ten laste van aanlegster;

NOOT : Verg. in dit nummer de beslissing van de voorzitter te Oudenaarde d.d. 31 augustus 1959 met noot.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE OUDENAARDE

Kortgeding. — 31 augustus 1959.

Voorzitter : M. Soetens.

Advocaten : Mrs. F. de Bisschop en A. Clerens.

Kortgeding. — Onbevoegdheid van de rechter om de tenuitvoerlegging van een bij voorraad uitvoerbaar verklaard vonnis op te schorsen.

De rechter in kortgeding is onbevoegd om de tenuitvoerlegging van een bij voorraad uitvoerbaar verklaard vonnis op te schorsen, daar hij door de tekst van de uitvoerbare titel gebonden is.

Hij is ook onbevoegd om de schorsing van de uitvoerbare kracht van een vonnis of van een andere exécutoire titel te bevelen wegens een aan hem gedaan verzoek tot het verlenen van respijtermijnen en dit bij toepassing van artikel 122 R.V.

Plateau t/ Pollmeier.

Overwegende dat de eis strekt tot schorsing van de is, komt bij aanrijding van een paal van de overweg der Rechtbank van Koophandel te Kortrijk, in dato 16 juni 1959, en waarbij eiseres werd veroordeeld tot het betalen aan eerste verweerder, van de som van 175.000 frank, met de verwijlinteressen vanaf 3 november 1958, de gerechtelijke interesten vanaf de dag der dagvaarding en de gerechtskosten;

Overwegende dat gezegd vonnis uitvoerbaar werd verklaard, niettegenstaande alle verhaal en zonder borgstelling;

Overwegende dat de eerste verweerder terecht de onbevoegdheid van de rechter in kortgeding opwerpt;

dat immers de rechtsmacht in kortgeding, gebonden zijnde door de tekst van de uitvoerbare titel, onbevoegd is om de ten uitvoerlegging van een bij voorraad uitvoerbaar verklaard vonnis te schorsen;

Overwegende bovendien dat het ter zake niet gaat om een uitvoeringsgeschied, daar de titel niet wordt betwist, doch dat de eis praktisch neerkomt op het aanvragen van een termijn van respijt;

Overwegende dat de rechter in kortgeding niet bevoegd is om een schorsing van de uitvoerbare kracht van een vonnis of een andere exécutoire titel te bevelen, wegens een aanvraag tot respijtermijn die voor hem wordt geformuleerd. om reden dat artikel 122 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtspleging beschikt, dat indien een termijn mag toegestaan wor-

den, zulks moet geschieden door de Rechtbank die over de betwisting, en die de redenen van het uitstel ten gronde hoeft te vermelden;

Om deze redenen, recht doende op tegenspraak ten aanzien van eerste verweerder en bij verstek ten overstaan van tweede verweerder;

Verklaren ons bevoegd om van de vordering kennis te nemen; verwijzen eiseres tot de kosten.

NOOT : Bij toepassing van artikel 806 R.V. is de Voorzitter der Rechtbank van Eerste Aanleg, zetelende in kortgeding, bevoegd om in hoogdringende gevallen en ten provisoiren titel, de geschillen en moeilijkheden gerezen naar aanleiding van de ten uitvoerlegging van een vonnis, te beslechten.

Dit geldt ook voor de vonnissen van de Rechtbank van Koophandel, vermits bij toepassing van artikel 14 van de Wet van 25 maart 1872, de Rechtbanken van Koophandel niet bevoegd zijn om de uitvoeringsgeschillen betreffende hun vonnissen te beslechten.

Het moet echter gaan om werkelijk ernstige moeilijkheden die bij de uitvoering ontstaan, hetzij dat de uitvoerbare titel, onregelmatig zou zijn, of onduidelijk, hetzij dat er betwisting zou zijn gerezen nopens zijn verklaring. (Kortgeding Luik, 4 februari 1955, Jur. Liège, 1954-55, 227).

Een andere opvatting schijnt in te druisen tegen de elementaire principes in zake bevoegdheid en rechtspleging.

Geldt het daarenboven een beslissing betreffende een vonnis van de Rechtbank van Koophandel, dan zou de Voorzitter van de Rechtbank zetelende in kortgeding zelf ratione materiae onbevoegd zijn, vermits het de beoordeling geldt over een geschil van louter commerciële aard.

(Hof van Beroep te Brussel, 24 juni 1953; Bull. Ass. 1953, bl. 530, 11 juni 1952; R.W. 1953, col. 242; Kortgeding Oudenaarde 4 juni 1951, J.J.P. 1952, bl. 166; Braes, Proc. Civile, I L. 603).

De Voorzitter der Rechtbank zetelende in kortgeding is onbevoegd om de tenuitvoerlegging van een bij voorraad uitvoerbaar verklaard vonnis te schorsen, omdat hij gehouden is door de tekst van de uitvoerbare titel.

De akte van verzet of beroep heeft in zulk geval geen invloed op de tenuitvoerlegging (kortgeding Brugge 13-8-1946, R.W. 1946-47, 525). Bovenstaande beslissing sluit hierbij aan.

Een arrest van het Hof van Beroep van Brussel van 3 december 1923 verklaart zelf, dat indien de uitvoerbaarheid zonder borgstelling werd toegestaan, de Voorzitter der Rechtbank, in geen geval de uitvoering kan schorsen zonder tevens een machtsoverschrijding te doen, die door onverwijlde spoed niet wordt uitgeschakeld. (3 december 1923, Pas. 1924).

Waar het nieuw artikel 459 R.V. luidt, dat de Hoven van Beroep, in geen geval, op straffe van nietigheid, en zelfs van schadevergoeding aan partijen, zo daartoe gronden zijn, verwerpingen kunnen aannemen of de tenuitvoerlegging der vonnissen uitstellen, zelfs wanneer deze uit hoofde van onbevoegdheid bestreden worden, moet zulks a fortiori als de wil van de wetgever gelden, voor wat betreft de beslissingen van de Voorzitter der Rechtbank zetelende in kortgeding.

Deze is niet gerechtigd, zelfs niet te voorlopige titel, beslissingen te nemen, betreffende de grond van de zaak, door het beoordelen of aanvaarden van motieven in een verzetsakte aangehaald, en op die wijze de gevolgen van een vonnis te wijzigen.

Cass. 15 november 1923, Pas. 1924, I, 28; Beroep Brussel, 11 juni 1952, hoger R.W. 1952-53, 242; Kort-

geding Brugge, 14 januari 1952, R.W. 1951-52, 1274; idem. Luik, 14 december 1950, Jur. Liège, 1950-51, 128; 16 september 1949, Jur. Liège 1949-1950, 53; Antwerpen 4 maart 1949, R.W. 1948-49, 1227; idem Dendermonde, 29 januari 1948, R.W. 1947-48, 708; idem Luik 8 januari 1947; Jur. Liège, 1946-47, 609; Beroep Brussel, 3 december 1923, Pas. 1924, II, 91.

Beroep Brussel, 4 maart 1916, Pas. 1915-16, II, 217; Kortgeding Brussel, 6 juli 1907; Pas. 1908, III, 168; idem 26 juni 1905; Pas. 1905, III, 247; idem Hoei 18 oktober 1917, Pas. 1918, III, 23; idem. Antwerpen, 27 oktober 1893, Pas. 1893, III, 162; idem. Luik, 22 juni 1905, Pas. 1905, III, 323; idem Verviers, 2 december 1904, J.T. 1906, 188;

Van Bauwel, Burgerlijk Procesrecht, II, n° 645; Van Lennep: Kortgeding, blz. 189, R.P.D.B. V° Référés N° 86 en volgende; - V° Exécution des jugements et des actes en matière civile, nrs 301, 304; id. V° Compétence en matière civile, n° 813 et sv.; Moreau, Référés, Nrs. 114 à 257;

Contra: Kortgeding Kortrijk, 31 december 1953, J.T. 1954, 101; met noot; id. 4 december 1952, R.W. 1952-53, 811, met noot.

De Voorzitter zetelende in kortgeding mag evenmin oordelen of de Rechtbank van Koophandel al dan niet gerechtigd was het vonnis uitvoerbaar te verklaren, zonder borgstelling. (Kortgeding Brussel 6 juli 1907, Pas. 1908, III, 168).

De Voorzitter verwijst eveneens terecht naar artikel 122 R.V. waarbij wordt voorgeschreven dat de rechtbanken die over de grond van de zaak beslissen, uitsluitend bevoegd zijn om respijttermijnen toe te staan en de redenen hiervoor aan te halen.

A. C.

Verg. ook in dit nummer de beslissing van de voorzitter der Rechtbank te Antwerpen d.d. 13 maart 1959.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE SINT-NIKLAAS

1e Kamer. — 3 juni 1958.

Voorzitter: M. Dirix.

Rechts: M.M. Maes en Elewaut.

Referendarus: M. Cloquet.

Advocaten: Mrs. Verhaegen en Tielemans.

Koop en verkoop. — Gevolgen van plotselinge weigering om aan cliënt voort te leveren.

De plotselinge weigering om voort te leveren aan een cliënt, voor wie de verkoper sedert lang regelmatig werkt, kan eventueel een fout uitmaken en de aansprakelijkheid van de leverancier doen ontstaan, indien:

1. de stopzetting van de leveringen geschiedt zonder de minste reden en alleen met de bedoeling nadeel te berokkenen aan de cliënt;
2. de partijen nochtans moeten worden geacht zich wederzijds te hebben willen verplichten een zekere opzeggingstermijn in acht te zullen nemen.

Electriciteitswerken A. Belpaire
t/ Ateliers Henri Ranson.

Overwegende dat de vordering tot de betaling strekt van 84.417 fr. als bedrag van verschillende facturen betreffende geleverde « rotors »;

Overwegende dat verweerster onder het geding op voormeld bedrag 44.417 fr. heeft betaald en dat eiseres verklaard heeft haar vordering in hoofdsom te herleiden tot 40.000 fr.;

Overwegende dat verweerster beweert dit laatste bedrag niet te moeten betalen: 1°) omdat eiseres onverhoeds zou geweigerd hebben voort te leveren, waardoor verweerster een schade zou geleden hebben van 35.000 fr., welke verweerster vordert bij weder-eis, en 2°) omdat een reeks van de geleverde rotors defecten zou vertonen;

Overwegende dat de plotse weigering om voort te leveren aan een cliënt voor wie de verkoper sedert lang regelmatig werkt, desgevallend een fout kan uitmaken en de aansprakelijkheid van de leverancier kan teweeg brengen indien 1°) de ophouding geschiedt zonder de minste reden en alleen met het inzicht een nadeel te berokkenen aan de cliënt, 2°) en wanneer nochtans de partijen moeten geacht worden zich wederzijds te hebben willen verplichten een zekere termijn van opzegging te eerbiedigen;

Overwegende dat verweerster zelve het bewijs levert dat zij zich niet gehouden achtte eiseres te verwittigen dat zij haar als cliënte zou verlaten;

Overwegende dat verweerster inderdaad gereedschap kocht om zelf de rotors te fabriceren en het geenszins nodig achtte eiseres hiervan te verwittigen; dat wel integendel, wanneer eiseres bij haar schrijven van 15 februari 1958 aan verweerster liet verstaan dat zij dit vernomen had en hieruit afleidde dat verweerster waarschijnlijk de teruggave zou eisen — om zelf te fabriceren — van de gereedschappen welke zij aan eiseres had toevertrouwd, verweerster brutaal antwoordde « nous ne vous reconnaissons pas le droit de vous immiscer dans nos affaires personnelles »;

Overwegende dat het geheim houden, door verweerster, van haar inzicht voortaan zelf de rotors te fabriceren, gepaard met haar bruuske eis om terug in het bezit gesteld te worden van haar gereedschap, genoegzaam bewijst: ofwel dat er tussen partijen nooit een overeenkomst tot stand kwam — uitdrukkelijk of stilzwijgend — om de relatie niet zonder opzegging te verbreken — ofwel dat verweerster dergelijke overeenkomst, indien zij bestaan heeft, zelf verbroken heeft;

Overwegende dat eiseres nooit geweigerd heeft voor verweerster verder te werken, doch haar verwittigd heeft dat zij een retentierecht zou uitoefenen op het materieel van verweerster in haar bezit, tot volkomen regeling van haar schuld;

dat het verweerster zelf is die eiseres in de onmogelijkheid stelde voor haar verder te werken, vermits zij zover ging de teruggave te eisen van de rotors die zij aan eiseres reeds toevertrouwd had om ze te gieten;

Overwegende dat verweerster in de tweede plaats beweert dat sommige geleverde rotors defect waren;

Overwegende dat haar reclamatie enerzijds betreft 112 rotors, makende het voorwerp van een verzendingsnota nr. 7787 van 11 augustus 1955;

Overwegende dat volgens de brief van eiseres dd. 11 maart 1958, zij gezegde rotors zou vervangen hebben en teruggestuurd in februari 1956;

dat verweerster die terugzending schijnt te betwisten;

dat eiseres, van haar kant, haar algemene voorwaarden inroept luidens dewelke de reclamaties na een zekere tijd niet meer ontvankelijk zijn;

Overwegende dat het ten slotte niet duidelijk voorkomt of de onenigheid van de partijen de degelijkheid van de rotors betreft of het feit dat de rotors welke eiseres verklaart te hebben vervangen, in werkelijkheid bij verweerster niet zouden toegekomen zijn;

dat de partijen zich desaangaande duidelijker dienen te verklaren;

Overwegende dat dezelfde opmerkingen gelden wat betreft de andere rotors waarvan verweerster de prijs weerhoudt;

dat het voor de Rechtbank niet mogelijk is met nauwkeurigheid in de briefwisseling het spoor terug te vinden van gezegde rotors, noch te raden wat er met hen in werkelijkheid is gebeurd;

Overwegende dat in afwachting dat de partijen hun standpunt desaangaande zouden verduidelijken, er aanleiding bestaat om het bedrag van 4.918,80 fr. voor te behouden en verweerster thans enkel te verwijzen voor het verschil tussen 40.000 fr. en 4.918,80 fr. = 35.081,20 fr.;

.....

MEDEDELINGEN

Wij delen hieronder het zeer belangrijk verslag mede dat uitgebracht werd door de

Commissie door de heer Minister van Openbaar Onderwijs belast met het onderzoek van een gebeurlijke hervorming der studiën in de rechten

De Commissie, samengesteld door dhr Minister van Openbaar Onderwijs, omvat volgende leden: de heren Limpens en Van Bogaert, voorgesteld door de Rijksuniversiteit te Gent; de heren Gothot en Clemens, voorgesteld door de Rijksuniversiteit te Luik; de heren Simont en de Harven, daarna Dekkers, voorgesteld door de Vrije Universiteit te Brussel; de heren Dabin en Van Hee, voorgesteld door de Katholieke Universiteit te Leuven. Woonden verder sommige zittingen bij: de heren E. Seeldrayers, Secretaris-generaal bij het Ministerie van Openbaar Onderwijs, A. Peeters, adjunct-kabinetschef van de Minister van Openbaar Onderwijs.

De commissie is op 24 april 1956 door de Heer Minister van Openbaar Onderwijs aangesteld. Ze

heeft 15 zittingen gehouden: zes in 1956 (1), zeven in 1957 (2), één in 1958 (3) en één in 1959 (4). De leden hebben kennis gekregen van de werkzaamheden betreffende de hervorming der studiën in de rechten en van de voorstellen uitgaande van verschillende zijden, onder meer van de Academiën.

Het voorzitterschap van de commissie werd door de leden toevertrouwd aan de heer Professor Dabin. Het secretariaat werd waargenomen door de heer F. Legrand, directeur van Administratie bij het Ministerie van Openbaar Onderwijs; de heer Professor Clemens werd belast met het opstellen van een eindverslag over de aanvaarde gevolgtrekking en de voorgestelde oplossingen in verband met de studiën van het licentiaat en het doctoraat in de rechten.

De Commissie heeft een praktisch werk willen leveren; het lag niet in haar bedoeling in het verslag alle opgeworpen problemen te bespreken, en evenmin alle uitgesproken zienswijzen te beoordelen. Het verslag geeft een beknopte aanduiding van de argumenten en de opmerkingen, welke met de goedgekeurde conclusies en de voorgestelde oplossingen overeenstemmen. In de meeste gevallen bereikten de leden der Commissie eenstemmigheid na een uitvoerige gedachtenwisseling. De voornaamste moeilijkheden zullen terloops vermeld worden; daarbij wordt de nadruk gelegd op de bezwaren of de onthouding van sommige leden ten overstaan van de goedgekeurde oplossingen.

Voorwerp der besprekingen van de Commissie.

Aan de Commissie was door de Heer Minister van Openbaar Onderwijs een ruime taak toegewezen: het onderzoek van het probleem, gesteld door een gebeurlijke hervorming van de studiën in de rechten.

Dus moest de *universitaire vorming van de toekomstige jurist* de aandacht van de Commissie gaan houden: dit voorwerp heeft ze aan twee zijden afgebakend.

1° Ze was van oordeel dat het onderzoek der inrichting van de Rechtsfakulteiten niet tot haar opdracht behoorde; ook niet het onderzoek van alle studies, welke, naar gelang van de universiteit, van de Rechtsfakulteit kunnen afhangen. De universitaire scholing van de econoom of socioloog, b.v. is heel wat anders dan die van de jurist, al kan, wat betreft de inwendige administratieve inrichting der universiteiten, deze scholing aan dezelfde faculteit worden toevertrouwd.

2° Omgekeerd was ze van oordeel dat ze de universitaire scholing van de toekomstige jurist in haar geheel moest beschouwen, al wordt, volgens de traditionele inrichting, deze vorming voor de eerste twee jaren aan de Faculteit der Letteren en Wijsbegeerte toevertrouwd. Eén lid heeft in dat opzicht bezwaren geuit. De Commissie oordeelde dat ze bevoegd was om te bepalen wat volgens haar voor de vorming van de toekomstige jurist nodig was inzake algemene ontwikkeling en rechtstreekse voorbereiding tot de studie van het recht, maar gaf toe dat het haar niet toekomt de bedoelde studievakken nader te omschrijven. Bovendien moest ze een evenwicht der leervakken bereiken, dat zou toelaten de vijf jaar, besteed aan de vorming van de toekomstige jurist, in de hoogste mate te benutten, en aan deze beperkte tijd — die ze in geen geval wou zien verlengen — de grootste doeltreffendheid voor het bereiken van het nagestreefde doel te verlenen.

Algemene Economie van de voorstellen.

Uit het werk van de Commissie inzake algemene inrichting van de studiën in de rechten zijn enkele grondbeginselen af te leiden.

1° De Commissie oordeelt dat de *kandidatuur voorbereidend tot het Doctoraat in de Rechten* tegelijk moet worden besteed aan de uitbreiding van de algemene ontwikkeling, die door de humaniora werd verstrekt, en aan de inwijding van de studenten tot de studiën in de rechten.

Het tweeslachtig stelsel in het tweede studiejaar, door de wet van 1929 ingericht, leek haar onvolgende. Verder stelde ze de vraag of het niet geraden was de studenten in de rechten, van het eerste jaar af in contact te brengen met de rechtskundige

vakken. Daaraan zou de juistheid van hun oriëntering kunnen getoetst worden, wat thans laattijdig gebeurt. Zou dit echter aan het eerste jaar niet het tweeslachtig karakter verlenen, dat men nu voor het tweede jaar afkeurt?

Verder komt het de bevoegde overheden toe de leerstof in te delen tussen de eerste en de tweede kandidatuur voorbereidend tot het Doctoraat in de Rechten.

Ten slotte stelt de Commissie volgend stelsel voor:

a) een tweejarige kandidatuur, die een *kandidatuur in de rechten* dient te zijn: ze moet tot de studiën in de rechten voorbereiden, zowel wat betreft de algemene ontwikkeling vereist voor de toekomstige jurist, als voor de nodige inwijding tot het recht en voor de vorming eigen aan de studiën in de rechten;

b) het eerste jaar is aan de algemene ontwikkeling voorbehouden;

c) het tweede jaar wordt besteed aan een voorbereiding in nauwer verband met de studie van het recht.

Op die grondslag heeft de Commissie een programma voorgesteld.

2° De Commissie besprak het probleem van de *specialisering der rechtskundige studiën*.

Sommigen streven naar een specialisering, die men beter in verband acht met de noodzaak van een rechtstreekser voorbereiding tot de beroepspraktijk; in andere kringen legt men echter de nadruk op de algemene ontwikkeling van de juridische geest, de vorming van de juridische redenering en de kennis van de grondbegrippen.

Dit specialiseringsprobleem werd grondig besproken. Men onderzocht de kwesties van de ouderdom en de vorming op het ogenblik van de beroepskeuze, van het verwerven der aanvullende niet-juridische kennis nuttig voor de gediplomeerde die geen juridische loopbaan zal volgen, van de specialisering in andere disciplines (economie, sociologie, enz.) van het bestaan van licentiaatsstudiën op verschillend gebied, van de openstaande betrekkingen voor de gediplomeerden, enz.

De Commissie kon ook niet nalaten haar aandacht te wijden aan het feit dat het probleem van het verloop der studiën in de rechten gesteld is, welk gebruik de afgestudeerden van hun diploma in de rechten ook maken en zonder dat de aanvullende economische en sociologische vorming, voor de toekomstige jurist onmisbaar mag verwaarloosd worden.

De Commissie oordeelde dat men rekening moet houden met de mogelijke specialisering van de jurist, doch dat deze slechts mogelijk zijn na een volledige juridische basisvorming. Ze oordeelde eenstemmig dat de drie leerjaren die thans aan die vorming worden toegewezen onmisbaar zijn; dat deze drie jaren moeten worden bekroond door een eindexamen van licentiaat in de rechten, dat dezelfde burgerlijke rechten geeft als de rechten thans aan de wettelijke graad van doctor in de rechten verbonden; ten slotte dat de specialisering zal geschieden tijdens een jaar besteed aan de voorbereiding van een Doctoraat.

De Commissie heeft geoordeeld dat het onderscheid tussen het licentiaat en het doctoraat sinds lang nodig blijkt in de rechtsstudiën. Het maakt de oplossing mogelijk van het probleem der specialisering, zonder afbreuk te doen aan de basisvorming, de programma's te overlappen, noch de normale duur der studiën te verlengen voor al wie, onder dezelfde voorwaarden als nu, onmiddellijk wenst over

te gaan tot de beroepspraktijk. Ze wordt ook vereist door de intensivering van het internationaal leven: de Belgische jurist is één van de zeldzame juristen uit een hoog ontwikkeld land, die een doctoraat zonder voorafgaande uitreiking van een licentiaatstapel en zonder persoonlijke arbeid kan verwerven.

Op die basis heeft de Commissie een leerstof voorgesteld voor:

a) het licentiaat in de rechten, met dezelfde duur als het huidige doctoraat in de rechten, namelijk drie jaar, en met dezelfde burgerlijke rechten als deze thans aan de doctoraatsgraad verbonden;

b) een doctoraat in de rechten, dat latere specialisering van de licentiaten mogelijk maakt en wel over een rechtsgebied dat ze kiezen.

Voorstellen aangaande de leerstof.

De Commissie heeft achtereenvolgens het leerplan van de kandidatuur in de rechten, het licentiaat in de rechten en het doctoraat in de rechten onderzocht.

Kandidatuur in de rechten.

Eerste jaar:

De Commissie heeft dit jaar beschouwd als een jaar algemene voorbereiding tot de rechten, besteed aan de algemene ontwikkeling, opgevat als een voortzetting der humaniora.

Achtereenvolgens heeft ze het aandeel van de letterkunde, het Latijn, de geschiedenis en de Wijsbegeerte onderzocht.

A. Voor de *letterkunde* heeft de Commissie eenparig volgende twee cursussen voorgesteld:

1° Studie van Nederlandse of Franse werken;

2° Studie van de grote buitenlandse literaire stromingen.

B. Voor het *Latijn* stelt de Commissie eenparig voor het onderwijs ervan in nauwer verband te brengen met de behoeften van een juridische vorming; het zou bestaan in een inleiding tot de rechtstaal door de vertaling van teksten uit het Romeins recht.

C. Voor de *geschiedenis* vraagt de Commissie eenstemmig het behoud van een onderwijs in de geschiedenis, dat de oorsprong en vorming van de Westerse beschaving zou verklaren. In de verschillende geschiedkundige tijdvakken zouden een zeker aantal punten gekozen worden, die voor dit doel geschikt zouden blijken. Het overzicht van de geschiedkundige kritiek zou worden opgegeven en het onderwijs zou een lager aantal uren dan thans bedragen. Dhr Dabin verkiest evenwel het behoud van een cursus in de geschiedkundige kritiek.

D. Voor de *Wijsbegeerte* vraagt de Commissie eenparig het behoud van een leergang in de *zielkunde*. Verder spreekt ze zich uit ten gunste van de nriching van een wijsgerige cursus over de logica en de zedenkunde, derwijze gedoceerd dat de studenten ingewijd worden in de grote stromingen van het wijsgerig denken. Dhr Van Bogaert stemt evenwel niet in met het behoud van de logica.

Als besluit zou het programma van het eerste jaar kandidatuur als volgt worden opgemaakt:

I *Letterkunde*: 1° Studie van Franse of Nederlandse werken;

2° Studie van de grote buitenlandse literaire stromingen.

II

3° Inleiding tot de Latijnse rechtstaal door de verklaring van teksten uit het Romeins recht.

III

4° Grondige studie van geschiedkundige kwesties.

IV

5° Zielkunde.

6° Wijsbegeerte: logica. Zedenkunde.

Tweede jaar.

De Commissie heeft, zoals men weet, dit jaar als een jaar rechtstreekse voorbereiding beschouwd.

Ze heeft eerst de wijzigingen bestudeerd die zouden moeten worden aangebracht aan de vier rechtscursussen die thans bestaan. Verder onderzocht ze wat bij die leergangen zou moeten worden gevoegd om het programma van het tweede jaar uit te maken.

A. De Commissie stelt eenparig voor de naam «Instituten van het Romeins recht» af te schaffen en te vervangen door «Romeins recht». De professor zal deze cursus moeten coördineren met de cursus Inleiding tot de Latijnse rechtstaal, die op het programma van het eerste jaar voorkomt.

Wat betreft de «Geschiedkundige inleiding tot het burgerlijk recht» alle leden der Commissie zijn het eens om aan die cursus niet langer zijn karakter van «uitwendige» geschiedenis te bewaren. Eenparig besluit de Commissie de benaming «*Inleiding tot de algemene geschiedenis van het recht*» voor te stellen. Ze vermeldt daarbij dat deze cursus de uiteenzetting betreft van de ontwikkelingsgang der voornaamste rechtsselsels uit de geschiedenis.

Volgens het eenstemmig advies der Commissie wordt de Encyclopedie van het Recht bepaald als een inleiding tot de wetenschap van het positieve recht. De term «*Inleiding tot het recht*» wordt voorgesteld. De Commissie bepaalt het voorwerp van die cursus als een ontleding van het begrip en de uiteenzetting van de bronnen, de interpretatiemethodes en de classificeringen van het positieve recht.

Na verschillende pogingen erkent de Commissie het dubbelzinnig karakter van de naam *Natuurrecht*, maar kan geen andere naam vinden die niet tot gelijksoortige bezwaren aanleiding zou geven. Eenparig wordt het behoud van deze naam voorgesteld. Er wordt aan toegevoegd dat deze cursus geen volledige uiteenzetting van de algemene theorie van het positieve recht zal zijn, maar wel een kritische studie van de filosofische grondslagen van de regelen van het recht.

B. De Commissie beslist vervolgens dat in het programma van het tweede jaar kandidatuur, ook moeten worden opgenomen:

a) de *staathuishoudkunde*, eraan toevoegend dat de cursus over dit vak een uiteenzetting moet zijn van de algemene begrippen der economische aspecten van het maatschappelijk leven en dat de opleiding van deskundigen in de economie niet beoogd wordt.

b) de *sociologie*, eraan toevoegend dat het gaat om positieve sociologie en dat de cursus een uiteenzetting moet zijn van de algemene begrippen over de maatschappelijke verschijnselen, de vorming van en het leven in de verschillende sociale milieus.

C. Ten slotte heeft de Commissie na een zeer grondige uitwisseling van gedachten over de middelen om het actief onderwijs in de hand te werken en om de studenten tot persoonlijk werk aan te zetten, eenparig besloten, aan het programma van het tweede jaar kandidatuur, de verplichting toe te

voegen een persoonlijk werk te leveren over één der vakken die op het programma voorkomen.

Tot besluit wordt het programma van het tweede jaar kandidatuur vastgesteld als volgt:

- 1° Romeins recht;
- 2° Inleiding tot de algemene geschiedenis van het recht;
- 3° Inleiding tot het recht;
- 4° Natuurrecht;
- 5° Staathuishoudkunde;
- 6° Sociologie;
- 7° Een persoonlijk werk over één der op het programma voorkomende vakken.

Het licentiaat in de rechten.

De Commissie heeft eenparig haar goedkeuring gehecht aan de eenheid in de algemene juridische opleiding gedurende een periode van drie jaar, zoals zulks thans het geval is, doch die opleiding dient bekroond te worden met de toekenning van de graad van licentiaat.

Eenparig is zij gekant — ofschoon niet tegen het principe van de instelling der keuzevakken — dan toch tegen het huidig stelsel van de afzonderlijke keuze van elk vak. Zij spreekt zich eenparig uit voor de afschaffing van het keuzevakkensysteem in de drie jaren licentiaat.

Zij is van oordeel dat het programma der drie jaren licentiaat al de *verplichte* vakken moet omvatten die in de huidige wet opgegeven zijn voor het examen van doctor in de rechten, met uitzondering van de staathuishoudkunde waarvan de inschrijving op het programma van het tweede jaar kandidatuur voorgesteld is geworden. Zij stelt voor dat met uitzondering van het burgerlijk recht en van het staatsrecht, alle voorziene vakken de benaming «Beginnelsen van...» zouden dragen. Dhr Dabin maakt licht voorbehoud voor dit laatste punt.

Ten einde er de nadruk op te leggen dat het onderwijs in het licentiaat een juridische basisopleiding is en om de juridische grondbeginselen volledig tot hun recht te doen komen heeft de Commissie eenparig voorgesteld, naar het voorbeeld van hetgeen in de Universiteit te Brussel bestaat, een cursus «Grondbeginselen van het burgerlijk recht» genaamd, in het programma op te nemen. Bovendien stelt bij eenparig voor, het keuzevak dat thans handelt over de wetgeving van Belgisch Kongo, te beschouwen als een verplicht vak en het voortaan de benaming «Grondbeginselen van het recht van Belgisch Kongo» te geven.

De Commissie vervangt de benaming «sociale wetgeving» door de benaming «arbeidsrecht» en voegt eraan toe dat in dit onderwijs ook begrepen is de uiteenzetting over de grondbeginselen der wetgeving betreffende de maatschappelijke zekerheid.

De Commissie stelt eenparig voor de boekhouding als verplicht vak aan het programma van het licentiaat toe te voegen en zij preciseert er de inhoud van door de benaming «Boekhouding in verband met het recht».

Ten slotte stelt de Commissie voor, aanleunend bij de redenen die er haar hebben toe aangezet een «persoonlijk werk over een der op het programma voorkomende vakken» te voorzien in het tweede jaar kandidatuur, de huidige wettelijke benaming «practische oefeningen» te vervangen door «persoonlijke werken over de op het programma voorkomende vakken».

De faculteiten zullen zich moeten belasten met het inrichten van de oefeningen die nodig zijn om deze werken voor te bereiden.

Tot besluit wordt het programma der drie jaren van het licentiaat, vastgesteld als volgt:

1. Staatsrecht;
2. Grondbeginselen van het burgerlijk recht;
3. Burgerlijk recht;
4. Beginselen van het strafrecht en de strafvoering;
5. Beginselen van het handelsrecht;
6. Beginselen der rechterlijke organisatie, der bevoegdheid en der burgerlijke rechtspleging;
7. Beginselen van het administratief recht;
8. Beginselen van het internationaal privaatrecht;
9. Beginselen van het volkenrecht;
10. Beginselen van het fiscaal recht;
11. Beginselen van het arbeidsrecht;
12. Beginselen van het recht van Belgisch-Kongo;
13. Boekhouding in verband met het recht;
14. Persoonlijke werken over de op het programma voorkomende vakken.

Doctoraat in de rechten.

De Commissie heeft langdurig aan het opmaken van een leerplan voor de doctoraatsstudien gewerkt. Deze studien duren ten minste één jaar.

Moest ze vooraf een aantal afdelingen inrichten, die aan de belangrijke gebieden van het recht beantwoorden? Moesten de studenten op dat peil meer vrijheid genieten om het voorwerp van hun studies te bepalen, zij het met inachtneming van welbepaalde vereisten?

Zou men de keus toelaten van niet-juridische vakken, die voor bepaalde rechtsvakken een hulpwetenschap zijn? Of diende men de keus tot de juridische vakken te beperken?

Was het nodig de Faculteiten te verplichten een gevarieerd onderwijs voor het doctoraat in te richten, of te dien aanzien een buigzaam stelsel in te voeren, dat van jaar tot jaar veranderingen mogelijk maakt in de onderwezen stof?

Paste het de graad van doctor in de rechten toe te kennen met vermelding van de staf, waarin de jurist zich specialiseerde, onder meer door de keuze van zijn verhandeling?

De Commissie oordeelde eenstemmig dat het belangrijkste deel van de proef, het proefschrift over een door de student gekozen onderwerp diende te zijn. Ze oordeelde ook dat de studie van de vakken die, buiten het proefschrift, op het programma van het doctoraat zouden voorkomen, de strakke vorm van een cursus ex-cathedra, niet mag aannemen, maar wel die van samenspraken, naar gelang van het talent van de professor. Ze oordeelde ten slotte dat de graad van doctor alleen door de Faculteiten zou moeten worden toegekend, dus niet door de Centrale Examencommissie.

Ten slotte hebben de leden van de Commissie eenparig, bij één onthouding, volgend leerplan voor het examen van doctor in de Rechten goedgekeurd:

1. een oorspronkelijk proefschrift, waarvan het onderwerp door de Faculteit moet worden goedgekeurd; het proefschrift moet vergezeld zijn van drie bijkomende stellingen;
2. grondige studie van:
 - het burgerlijk recht (inwendig en vergelijkend), ofwel:
 - het staatsrecht (inwendig en vergelijkend);
3. grondige studie van een tweede vak, met instemming der Faculteit gekozen onder:
 - het onder 2. vermelde vak, dat niet werd gekozen;
 - het strafrecht;
 - het handelsrecht;
 - het administratief recht;
 - het internationaal privaatrecht;
 - het volkenrecht;
 - het fiscaal recht;

- het arbeidsrecht;
- de geschiedenis van het recht;
- de filosofie van het recht;
- elk ander vak, waarvan het onderwijs door de Faculteiten wordt ingericht.

Bij dezelfde onthouding oordeelde de Commissie eenstemmig dat het uitreiken van de graad van doctor in de rechten niet gepaard mocht gaan met de vermelding van een specialiteit.

De heer Limpens, die zich onthield, rechtvaardigde zijn stemming als volgt. Hij is van oordeel:

1. dat de wetgever de specialisering op het peil van het doctoraat nauwkeurig moet bepalen door het inrichten van een zeker aantal afdelingen (privaatrecht, staatsrecht, strafrecht, economisch en sociaal recht, ...);
2. dat het examen voor de graad van doctor in de rechten, buiten het oorspronkelijk proefschrift in verband met de gekozen specialisering, en de drie bijkomende stellingen, ten minste vier vakken zou moeten omvatten, namelijk: de algemene rechtstheorie, de inleiding tot het vergelijkend recht (privaatrecht, staatsrecht, strafrecht, economische en sociaal recht); een grondig vak in de gekozen specialisering; een tweede vak, door de belanghebbende te kiezen met de instemming van de faculteit;
3. dat het diploma de gekozen specialisering moet vermelden om de toekomstige doctors in de rechten op gelijke voet te laten mededingen met de titularissen van speciale licenties die thans op de arbeidsmarkt de voorkeur krijgen.

De andere leden van de Commissie hebben eenparig het door dhr Limpens voorgestelde stelsel verworpen. Zij hebben hoofdzakelijk de nadruk gelegd op twee punten. Zij zijn gekant tegen het uitreiken van een diploma van doctor in de rechten dat verwarring zou stichten tussen de vorming van de *jurist* en het verwerven b.v. van een economistenvorming of welke andere specialiteit ook van de sociale wetenschappen. De leden van de Commissie hebben tevens aan de vorming van de jurist, *op het peil van het doctoraat*, de grootst mogelijke soepelheid en vrijheid willen verzekeren, dit in het wel begrepen belang van de studenten en van de faculteiten; zij zijn gekant tegen elke wettelijke reglementering die verder zou gaan dan die, welke zij voorstellen.

De onderrichtingsmethoden.

De Commissie heeft de problemen niet besproken, gesteld door de inrichting van de proeftijd voor de licentiaten in de rechten, die de rechterlijke beroepen kiezen bij hun intrede in het beroepsleven.

Daarentegen heeft ze, zoals hoger gezegd, vaak haar aandacht gewijd aan de onderrichtsmethodes, inzonderheid wat de praktische werken en het practicum betreft. Eenstemmig denkt ze dat de hervorming van de studiën in de rechten — waarbij ze vermeed de studenten te overladen — niet alleen het leerplan aangaat, maar minstens evenzeer de *methode*, dus ook het *personeel* en de uitrusting.

De studiën in het notariaat.

De Commissie oordeelt eenstemmig dat enkel de licentiaten in de rechten tot de notariële studiën mogen worden toegelaten.

Nochtans zal het leerplan der notariële studiën slechts kunnen worden onderzocht na een definitieve beslissing over het licentiaat in de rechten.

De Verslaggever,
René Clemens.

De Voorzitter,
J. Dabin.

Ministerie van Openbaar Onderwijs

Ontwerp van wet tot wijziging, wat de studiën in de rechten betreft, van de gecoördineerde wetten op het toekennen van de academische graden en het programma van de universitaire examens.

BOUDEWIJN

Koning der Belgen

Aan allen, tegenwoordigen en toekomstenden, heil.

Hebben Wij besloten en besluiten Wij:

Onze Minister van Openbaar Onderwijs is gelast in Onze Naam bij de Wetgevende Kamers het wetsontwerp in te dienen, waarvan de tekst volgt:

Artikel 1. — In artikel één van de wetten op het toekennen van de academische graden en het programma van de universitaire examens, gecoördineerd op 31 december 1949, worden de woorden «kandidaat in de rechten» ingevoegd na de woorden «kandidaat in de letteren en wijsbegeerte», en de woorden «licentiaat in de rechten» na de woorden «licentiaat in de letteren en wijsbegeerte».

Artikel 2. — Artikel 2 van dezelfde wetten wordt als volgt gewijzigd:

1° De woorden «van doctor in de rechten of van licentiaat in het notariaat» vallen in de eerste zin weg.

2° Tussen de eerste en de tweede zin wordt een zin ingevoegd, luidende als volgt:

«tot het examen van licentiaat in de rechten of van licentiaat in het notariaat, zo hij de graad van kandidaat in de rechten niet heeft verworven».

3° de woorden «van doctor in de rechten» worden in de vijfde zin ingevoegd na de woorden «van doctor in de letteren en wijsbegeerte».

Artikel 3. — Art. 5 derzelfde wetten wordt als volgt gewijzigd:

1° de woorden «en van kandidaat in de rechten» worden in § 1 toegevoegd aan de woorden «van kandidaat in de letteren en wijsbegeerte»;

2° de woorden «van kandidaat in de rechten» worden in § 2 toegevoegd aan de woorden «van kandidaat in de letteren en wijsbegeerte».

Artikel 4. — In artikel 10, 2e lid, van dezelfde wetten worden de woorden «en van kandidaat in de rechten» aan de woorden «van kandidaat in de letteren en wijsbegeerte» toegevoegd.

Artikel 5. — De bepalingen die het voorwerp zijn van I, en de woorden: «II — Voor de examinandi die de graad van licentiaat in de letteren en wijsbegeerte wensen te verkrijgen» vallen weg in artikel 15, 1e lid, van dezelfde wetten.

Artikel 6. — In dezelfde wetten wordt een artikel 15 bis ingevoegd, luidend als volgt:

«Art. 15 bis. — Het examen voor de graad van kandidaat in de rechten omvat:

1° De letterkunde:

a) Studie van Nederlandse of Franse werken;

b) Studie van de grote buitenlandse literaire stromingen;

2° De inleiding tot de Latijnse rechtstaal door de verklaring van teksten uit het Romeins recht;

3° Grondige studie van geschiedkundige vraagstukken;

4° De zielkunde;

5° De wijsbegeerte: logica — zedenkunde;

6° Het Romeins recht;

7° De inleiding tot de algemene geschiedenis van het recht;

8° De inleiding tot het recht;

9° Het natuurrecht;

10° De staathuishoudkunde;

11° De Sociologie;

12° Een persoonlijk werk in verband met één van de hierboven onder de nummers 6 tot 11 vermelde vakken.

De examenvakken zijn het voorwerp van twee proeven en van ten minste twee jaren studie.»

Artikel 7. — Artikel 17 van dezelfde wetten wordt door volgende bepaling vervangen :

« Art. 17. — Het examen voor de graad van licentiaat in de rechten omvat :

- 1° Het Staatsrecht;
- 2° De grondbeginselen van het burgerlijk recht;
- 3° Het burgerlijk recht (gans het Burgerlijk Wetboek);
- 4° De beginselen van het strafrecht en van de strafvordering;
- 5° De beginselen van het handelsrecht;
- 6° De beginselen der rechterlijke organisatie, der bevoegdheid en der burgerlijke rechtspleging;
- 7° De beginselen van het administratief recht;
- 8° De beginselen van het internationaal privaatrecht;
- 9° De beginselen van het volkenrecht;
- 10° De beginselen van het fiscaal recht;
- 11° De beginselen van het arbeidsrecht;
- 12° De beginselen van het recht van Belgisch-Kongo;
- 13° De boekhouding in verband met het recht;
- 14° Persoonlijke werken over de op het programma voorkomende vakken.

Het diploma vermeldt de vakken waarover het examen gelopen heeft.

Deze vakken zijn het voorwerp van drie proeven en van ten minste drie jaren studie.

De kandidaten kunnen zich laten ondervragen over die vakken van het examen van licentiaat in het notariaat die geen deel uitgemaakt hebben van hun examen van licentiaat in de rechten; ingeval zij slagen kent het diploma hun, behalve de graad van licentiaat in de rechten, die van licentiaat in het notariaat toe.»

Artikel 8. — In dezelfde wetten wordt een artikel 22 bis ingevoegd, luidend als volgt :

« Art. 22 bis. — Het examen voor de graad van doctor in de rechten omvat :

- 1° Een oorspronkelijk proefschrift waarvan het onderwerp door de Faculteit moet worden goedgekeurd, en ook drie bijgevoegde stellingen;
- 2° De grondige studie van één der volgende vakken :
 - a) het burgerlijk recht (intern en vergelijkend);
 - b) het Staatsrecht (intern en vergelijkend);
- 3° De grondige studie van een tweede vak, met instemming der Faculteit gekozen onder :
 - a) het onder 2° vermelde vak, dat niet werd gekozen;
 - b) het strafrecht;
 - c) het handelsrecht;
 - d) het administratief recht;
 - e) het internationaal privaatrecht;
 - f) het volkenrecht;
 - g) het fiscaal recht;
 - h) het arbeidsrecht;
 - i) de geschiedenis van het recht;
 - j) de filosofie van het recht;
 - k) elk ander vak, waarvan het onderwijs door de Faculteiten wordt ingericht.

Het proefschrift en de stellingen zullen in het openbaar door de examinandus verdedigd worden. Zij dienen aan de commissie overgemaakt ten minste één maand vóór de dag die voor de proef is bepaald.

Dit examen mag enkel afgelegd worden ten minste één jaar na het bekomen van het diploma van licentiaat in de rechten.»

Artikel 9. — Aan artikel 17 dezelfde wetten wordt een laatste lid toegevoegd, luidend als volgt :

« Het diploma betreffende de graad van doctor in de rechten mag niet worden uitgereikt door examencommissies welke de regering aanstelt. »

Artikel 10. — In artikel 55 derzelfde wetten worden de woorden « doctor in de rechten » vervangen door de woorden « licentiaat in de rechten ».

Artikel 11. — In artikel 59 derzelfde wetten vallen de woorden « in de rechten of » weg.

Overgangsbepalingen.

Artikel 12. — § 1. De examinandi die, vóór de inwerkingtreding van deze wet, hun studiën hebben aangevangen met het oog op het behalen van de graad van doctor in de rechten, overeenkomstig de vroegere artikelen 15 en 17 van de wetten op het toekennen van de academische graden en het programma van de universitaire examens, gecoördineerd op 31 december 1949, mogen hun studies voortzetten volgens dezelfde bepalingen;

§ 2. De houders van het diploma van doctor in de rechten, verworven krachtens het vroegere artikel 17 van dezelfde wetten, zullen de rechten blijven genieten welke hun bij bedoelde wetten worden toegekend.

Gegeven te...

De Minister van Openbaar Onderwijs.
Van Koningswege :

TIJDSCHRIFTEN

Tijdschrift voor Gemeenterecht, jrg. 1959 - n° 10 :

Aanbestedingen. — Benoemingen. — Bevolking. — Bezoldigingen. — Burgerlijke stand. — Getuigschriften. — Ingedeelde inrichtingen. — Onderwijzend personeel. — Openbare gezondheid. — Politie. — Raad. — Stedebouw. — Toelagen. — Tuchtstraffen.

De Gemeente, jrg. 1959 - n° 10 :

A. Pauwels, De betrekkingen tussen polder en gemeente. — R. Vekeman, Het stemrecht op de algemene vergadering van polders en wateringen.

Nederlandse Juristenblad, jrg. 1959 - n° 37 :

J. M. Van Bemmelen, De Nozems. — J. In 't Veld, Wijziging van de Dienstplicht II, slot.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie, jrg. 1959 - n° 4603 :

H. G. M. van der Voort, Administratie van effecten (II slot). — Boekbespreking door Mr. J. C. Schouten, De meervoudige nationaliteit, Dr. Ko Swan Sik.

Journal des Tribunaux, jrg. 1959 - n° 4251 :

C. J. Vanhoudt, Le droit de perquisition et les atteintes à l'inviolabilité du domicile.

Recueil Dalloz, jrg. 1959 - n° 35 :

G. Pochon, Le nouveau régime des exceptions d'incompétence.

Archiv des öffentlichen Rechts, jrg. 1959 ? n° 3 :

W. Apelt, Der verwaltungsrechtliche Vertrag. — K. Stern, Zur Problematik des energiewirtschaftlichen Konzessionsvertrages. — R. Echtermöller, Die verfassungsmässige Ordnung der fünften französischen Republik.